

BELEIDSGERICHT ONDERZOEK NAAR SPORT EN BEWEGING IS ONDERZOEK IN BEWEGING

*Jeroen Scheerder, promotor-coördinator van het Onderzoeksplatform Sport
Erik Thibaut, coördinator van het Onderzoeksplatform Sport*

INHOUD

Beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek naar sport en beweging is onderzoek in beweging

1. Onderzoeksconsortia: een overzicht	9
2. Inhoud van de onderzoekslijnen	11
Referenties	12

Zuurstof. Ongeveer twee derde van ons lichaam bestaat uit zuurstof. Het is het chemisch element dat ademen– en daarom leven en bewegen– mogelijk maakt. Zuurstof is inspiratie, letterlijk, maar ook figuurlijk. De coronapandemie maakte ons meer dan ooit duidelijk dat gezonde lucht een *must* is. ‘Blijf in uw kot, maar blijf ook bewegen’ is in ons land wellicht een van de meest spraakmakende campagnes geweest ter promotie van lichaamsbeweging. Gezonde lucht en dito fysieke activiteit als motor van het dagelijks leven, zeg maar. Tegelijkertijd was de gezondheids crisis ook een periode waarin onze samenleving op adem kon komen. Het was als het ware een groot maatschappelijk experiment waarin we collectief verplicht werden (even) anders te gaan leven en na te denken over onze manier van leven. Vermoedelijk zullen de gevolgen van deze wereldwijde crisis– voor zover reeds ten gronde gekend– zich nog enige tijd laten gelden, niet alleen op economisch en sociaal vlak, maar zeker ook fysiek en mentaal (Christakis, 2020).

Ruim twee jaar voor de uitbraak van het coronavirus, in oktober 2017, gingen we in opdracht van de Vlaamse overheid van start met het *Onderzoekplatform Sport* (OPS). Met dit platform werd de voorbije jaren getracht wetenschappelijk zuurstof te geven aan het sport- en beweegbeleid in Vlaanderen. De werkzaamheden– inclusief enkele datacollecties– in het kader van het OPS vonden zowel vóór, tijdens als na de coronacrisis plaats. Hoewel de crisis onmiskenbaar een invloed heeft gehad op de organisatie en werking van het OPS– zo dienden bepaalde studies onderbroken of uitgesteld te worden omwille van het fysiek contactverbod met respondenten en proefpersonen– bood ze ook enkele opportuniteiten, bijvoorbeeld voor het meten van de impact ervan op de deelname aan sport en fysieke activiteit (zie verder in deze publicatie). In het voorliggende boek presenteren de onderzoekers de belangrijkste resultaten van hun werk.

Het OPS kan als de vijfde generatie van onderzoeksconsortia beschouwd worden waarin beleidsrelevant wetenschappelijk onderzoek naar sport en beweging in Vlaanderen centraal staat. In wat volgt geven we daarom eerst een beknopt tijdsverzicht van de verschillende generaties van beleidsgericht sportwetenschappelijk onderzoek in Vlaanderen. Doorheen de voorbije decennia is er in Vlaanderen een nauwe samenwerking ontstaan tussen het overheidsbeleid over sport en fysieke activiteit enerzijds en het wetenschappelijke sport- en beweegonderzoek anderzijds. Vervolgens geven we kort duiding bij de doelstellingen en onderzoeklijnen die binnen het OPS gehanteerd werden. Op die manier krijgt de lezer een beknopte inleiding en handleiding bij het lezen van het voorliggende werk.

1. ONDERZOEKSCONSORTIA: EEN OVERZICHT

In de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw– en dus reeds vanaf de start van het autonoom Vlaams sportbeleid in 1969– werden in opdracht van de Vlaamse overheid op regelmatige basis beleidsrelevante sportwetenschappelijke studies uitge-

voerd. Daarbij lag de focus evenwel in sterke mate op het in kaart brengen van de sportbeoefening aan de ene kant (zie onder meer Bollen et al., 1982-1983; Bosscher & Claeys, 1986-1987; Claeys et al., 1976-1977) en de daartoe benodigde sportinfrastructuur aan de andere kant (zie onder meer Claeys et al., 1983; Mercy & Claeys, 1984-1985). In Vlaanderen kennen we met andere woorden een langlopende traditie in het voeren van beleidsgericht sportwetenschappelijk onderzoek ter voorbereiding en/of evaluatie van het Vlaamse sport(stimulerings)beleid (zie ook De Knop, 2000; Scheerder & Thibaut, 2021; Scheerder et al., 2013). Van een onderzoeksconsortium waarbij meerdere universiteiten betrokken waren, is echter pas sprake vanaf de jaren negentig, met name met de installatie van het *Interuniversitair Onderzoekscentrum voor Sportbeleid* (IOS). In het kader van het IOS werden tussen 1991 en 2002 meerdere sportbeleidsgerelateerde wetenschappelijke studies uitgevoerd. In deze eerste onderzoeksgeneratie kwamen onder meer de fysieke fitheid, de sportbeoefening en de sportuitval bij Vlaamse jongeren (Beunen et al., 1991; 1993; Laporte et al., 1991; Lefevre et al., 1999; 2002; Vanreusel et al., 1992), de analyse van de georganiseerde sport (De Knop et al., 1991), de strategische planning in sportfederaties (Bollaert et al., 1994) en de kwaliteitszorg in de gemeentelijke sport (De Knop et al., 1999) aan bod. Voor het beleidsgerichte sportwetenschappelijke onderzoek in Vlaanderen geldt het IOS als een 'voorloper' van de onderzoekssteunpunten die vanaf 2002 met betrekking tot het domein van sport en fysieke activiteit opgestart zouden worden.

Bij aanvang van de 21ste eeuw initieerde de Vlaamse overheid in het kader van haar wetenschapsbeleid het zogenaamde 'Steunpuntenprogramma' (zie Vlaamse overheid, 2023). Dit programma had als doel het beleid van de Vlaamse overheid wetenschappelijk te ondersteunen. In plaats van een projectmatige benadering opteerde men voor een thematische aanpak met een structurele financiering. Drie steunpuntgeneraties zouden op deze manier gerealiseerd worden. Voor het beleidsdomein Sport werden achtereenvolgens het *Steunpunt Sport, Beweging & Gezondheid* (2002-2006, zie Steens, 2007a; 2007b), het *Steunpunt voor Beleidsrelevant Onderzoek Cultuur, Jeugd & Sport* (2007-2011, zie Philippaerts, 2011a; 2011b) en het *Steunpunt voor Beleidsrelevant Onderzoek Sport* (2012-2015, zie Theeboom, 2016) opgericht. Diverse onderzoeksthema's passeerden daarbij de revue, waaronder sport-/beweegparticipatie en fysieke fitheid bij jongeren en volwassenen, sportspecifieke letseldetectie en -preventie, sportinfrastructuur, brede school met sport- en beweegaanbod, anders- en lichtgeorganiseerd sportaanbod, intersectorale buurtsportwerking, publieke geldstromen in de sport, tewerkstelling in de sport, vrijwilligers in de sport, georganiseerde sportdeelname en sportvrijwilligerswerk door maatschappelijk kwetsbare jongeren, sportevenementen, talentidentificatie, organisatie en werking van sportpsychologische begeleiding in topsportscholen, topsportklimaat, topsportbeleid, etc.

Na deze drie steunpuntgeneraties besliste de Vlaamse overheid om vanaf 2016 de aanpak van het Steunpuntenprogramma te decentraliseren. Dit impliceerde dat de respectievelijke beleidsdomeinen, waaronder dat van Sport, geresponsabiliseerd werden voor de organisatie van beleidsdomeinspecifieke steunpunten voor be-

leidsrelevant onderzoek. Op basis van deze beslissing ging op 1 oktober 2017 het *Onderzoeksplatform Sport* van start. Op 30 juni 2023 werd de werking van het *Onderzoeksplatform Sport* formeel beëindigd. Gedurende bijna zes jaar gaf een consortium van onderzoekers van de KU Leuven, de UGent en de VUB aldus vorm aan het wetenschappelijke onderzoeksprogramma van de Vlaamse overheid binnen het beleidsdomein Sport. Meer bepaald werd onderzoek verricht op basis van drie onderzoekslijnen, met name: (i) sportparticipatie, (ii) motorische ontwikkeling bij jonge kinderen, en (iii) beleidsmonitoring. Het voorliggende boek bundelt per onderzoekslijn de belangrijkste bevindingen waarmee actoren in de sport- en beweegsector aan de slag kunnen in hun streven naar een sport- en beweegbeleid waar zoveel mogelijk mensen in Vlaanderen de vruchten van kunnen plukken.

2. INHOUD VAN DE ONDERZOEKSLIJNEN

Voor de onderzoekslijn met betrekking tot sportparticipatie hebben de onderzoekers drie sublijnen uitgewerkt. In eerste instantie werd in navolging van vorige edities een nieuwe Participatiesurvey (PaS) uitgevoerd in samenwerking met onderzoekers van het Kenniscentrum Cultuur- & Mediaparticipatie (KCM) en het Jeugdonderzoeksplatform (JOP). Dankzij de herhaalde, cross-sectionele meting wordt een beeld gegeven van de evolutie van het sport(in)activiteitsgedrag van 14- tot en met 84-jarigen in Vlaanderen, krijgen we inzage in de sociale gelaagdheid van de sportdeelname in functie van onder meer geslacht, leeftijd en socio-economische status, en wordt een empirisch onderbouwd overzicht gegeven van de sportvoorkeur, de organisatorische context waarin mensen sportactief zijn, alsook de motieven waarom mensen (niet) aan sport doen. De bevindingen van deze analyses worden in het eerste hoofdstuk van dit boek besproken. Bovendien laat de PaS-bevraging ook toe om de impact van de coronacrisis op het sportparticipatiegedrag te bestuderen. Hierover wordt in een afzonderlijk hoofdstuk in dit werk gerapporteerd, met name hoofdstuk 2. Naast de PaS werden in het kader van het *Onderzoeksplatform Sport* ook aanvullende onderzoeken gevoerd naar sportdeelname. De resultaten van deze studies worden niet in het voorliggende werk opgenomen, maar kunnen elders geraadpleegd worden. Het gaat met name om twee Coronasportstudies (zie Scheerder et al., 2020a; 2020b) en een secundaire analyse op basis van de Stads- & Gemeentemonitor 2017 (zie Thibaut & Scheerder, 2022).

De onderzoekslijn betreffende de brede motorische ontwikkeling beoogt meer inzicht te verwerven in de determinanten van de actuele motorische competentie en de ontwikkeling daarvan bij jonge kinderen. In deze onderzoekslijn wordt er vanuit drie centrale doelstellingen gefocust op zowel individuele als omgevingsdeterminanten. De resultaten van dit onderzoek worden in hoofdstuk 3 besproken. Meer bepaald bestuderen de onderzoekers de individuele verschillen met betrekking tot de ontwikkeling van de actuele motorische competentie. Vervolgens worden motorische profielen van kinderen in kaart gebracht, waarbij naast actuele ook zelfwaargenomen motorische

competentie en de mate van georganiseerde sportbeoefening in rekening worden gebracht. Ten slotte worden diverse aspecten van georganiseerde sportdeelname in relatie tot actuele motorische competentie onderzocht. Binnen de onderzoekslijn met betrekking tot motorische ontwikkeling werd eerder reeds nagegaan of Multimove een effectief programma is om fundamentele bewegingsvaardigheden bij kinderen te optimaliseren (zie Coppens et al., 2019).

In de derde en laatste onderzoekslijn ligt de focus op de beleidsmonitoring. Hier wordt een effectiviteitsmeting uitgevoerd van drie beleidsfocussen uit het sportfederatiedecreet (Vlaamse overheid, 2016). Het gaat hierbij om de volgende beleidsfocussen: jeugdsport, innovatie en laagdrempelig sporten. In het gevoerde onderzoek worden kritische succesfactoren geïdentificeerd die kunnen bijdragen tot het behalen van de vooropgestelde doelstellingen van de beleidsfocussen. Daarnaast werpen deze studies een blik op de procesevaluatie, namelijk hoe de beleidsfocussen geïmplementeerd worden in de sportfederaties. De resultaten van deze studies worden in hoofdstukken 4, 5 en 6 van dit boek besproken. Eerdere rapporteringen over (tussentijdse) resultaten aangaande deze onderzoekslijn kunnen elders geraadpleegd worden (zie Corthouts et al., 2019; 2020; De Bock et al., 2019; 2020; 2021, Ricour et al., 2020a; 2020b; 2021; 2022a; 2022b; 2022c). Op deze manier wenst deze laatste onderzoekslijn de Vlaamse overheid te ondersteunen bij het begeleiden van de sportfederaties om op het vlak van de beleidsfocussen hun beleidsdoelstellingen te halen.

Hoewel de verschillende bijdragen in dit boek op de eerste plaats een wetenschappelijke rapportering beogen van de bekomen bevindingen, heeft het voorliggende werk ook de ambitie om aandacht te besteden aan de vertaling van de resultaten richting het werkveld. Op die manier hopen we een relevante en duurzame bijdrage te plegen tot de toekomstige ontwikkeling van het sport- en beweegbeleid in Vlaanderen.

REFERENTIES

- Beunen, G., Borms, J., Lefevre, J., Vrijens, J., Vanreusel, B. & Van der Aerschot, H. (1993). *Eurofit-barometer 1993* (Onderzoek in opdracht van het Vlaams Commissariaat-generaal voor de Bevordering van de Lichamelijke Ontwikkeling, de Sport & de Openlucht recreatie). Brussel/Gent/Leuven: Interuniversitair Onderzoekscentrum voor Sportbeleid.
- Beunen, G., Borms, J., Vrijens, J., Lefevre, J. & Claessens, A.L. (1991). *Fysieke fitheid van de Vlaamse jeugd van 6 tot 18 jaar* (Fysieke fitheid en sportbeoefening van de Vlaamse jeugd 1; onderzoek in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap/BLOSO). Brussel/Gent/Leuven: Interuniversitair Onderzoekscentrum voor Sportbeleid.
- Bollaert, L., De Knop, P., Laporte, W., Van Meerbeek, R., Witttock, H., Deneuter, C. & Verhoeven, M. (1994). *Instrument voor strategische planning in sportfederaties, met bijzondere aandacht voor de relatie met de clubs* (Onderzoek in opdracht van het BLOSO). Brussel/Gent/Leuven: Interuniversitair Onderzoekscentrum voor Sportbeleid.
- Bollen, K., Claeyns, U., Hertogen, J. & Naeyaert, D. (1982-1983). *Sportbeoefening in Vlaanderen opnieuw bekeken* (5 vol.). Leuven: KU Leuven/Sociologisch Onderzoeksinstituut/Studiegroep voor Cultuurbevordering.
- Bosscher, M. & Claeyns, U. (1986-1987). *Sportbeoefening in Vlaanderen, 1985* (3 vol.). Leuven: KU Leuven/Sociologisch Onderzoeksinstituut/Studiegroep voor Cultuurbevordering.

- Christakis, N.A. (2020). *Apollo's arrow. The profound and enduring impact of coronavirus on the way we live*. New York: Hachette.
- Claeys, U., Hertogen, J. & Mercy, M. (1983). *Sporthallen in Vlaanderen. Situatie en behoefte*. Leuven: KU Leuven/Sociologisch Onderzoeksinstituut/Studiegroep voor Cultuurbevordering.
- Claeys, U., Suetens, P., Hertogen, J. & Theys, J. (1976-1977). *Sportbeoefening in Vlaanderen* (4 vol.). Leuven: KU Leuven/Sociologisch Onderzoeksinstituut/Studiegroep voor Cultuurbevordering.
- Coppens, E., Bardid, F., D'Hondt, E. & Lenoir, M. (2019). *Follow-up Multimove. Lange termijn effect Multimove* (OPS Infographic 3). Gent/Brussel/Leuven: Onderzoekplatform Sport. https://kics.sport.vlaanderen/wetenschappelijkonderzoek/Documents/191016 OPS_Infografiek_Multimove.pdf
- Corthouts, J., Scheerder, J., De Bosscher, V. & Willem, A. (2019). *Mapping van innovatieve projecten van Vlaamse sportfederaties* (OPS Infographic 1). Leuven/Brussel/Gent: Onderzoekplatform Sport. https://kics.sport.vlaanderen/wetenschappelijkonderzoek/Documents/190517 OPS_Infografiek_Innovatieve_Projecten.pdf
- Corthouts, J., Scheerder, J., De Bosscher, V. & Willem, A. (2020). *Het innovatieproces binnen sportfederaties* (OPS Infographic 2). Leuven/Brussel/Gent: Onderzoekplatform Sport. https://kics.sport.vlaanderen/wetenschappelijkonderzoek/Documents/200527 OPS_Infografiek_Innovatieproces_sportfederaties.pdf
- De Bock, T., Scheerder, J., Theeboom, M. & Willem, A. (2019). *Laagdrempelig sporten* (OPS Factsheet 1). Gent/Leuven/Brussel: Onderzoekplatform Sport. https://kics.sport.vlaanderen/wetenschappelijkonderzoek/Documents/190425 OPS_Factsheet_laagdrempelig_sporten.pdf
- De Bock, T., Willem, A., Theeboom, M. & Scheerder, J. (2020). *Laagdrempelig sporten binnen de Vlaamse sportfederaties* (OPS Infographic 4). Gent/Brussel/Leuven: Onderzoekplatform Sport. https://kics.sport.vlaanderen/wetenschappelijkonderzoek/Documents/200608 OPS_Infografiek_laagdrempelig_sporten.pdf
- De Bock, T., Willem, A., Theeboom, M. & Scheerder, J. (2021). *Vlaamse sportfederaties en urban sports. Een case studie* (OPS Infographic 11). Gent/Brussel/Leuven: Onderzoekplatform Sport.
- De Knop, P. (Ed.) (2000). *Veertig jaar sport- en vrijetijdsbeleid in Vlaanderen. Een terugblik op de loopbaan van Livin Bollaert*. Brussel: VUB Press.
- De Knop, P., Laporte, W., Van Meerbeek, R., Vanreusel, B., De Martelaer, K., Impens, G. & Roelandt, F. (1991). *Analyse van de georganiseerde sport in Vlaanderen* (Fysieke fitheid en sportbeoefening van de Vlaamse jeugd 2; onderzoek in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap/BLOSO). Brussel/Gent/Leuven: Interuniversitair Onderzoekscentrum voor Sportbeleid.
- De Knop, P., Taks, M., Musch, E., Theeboom, M., Van Heddegem, L. & Harthoorn, S. (1999). *Evaluatie van de werking en uitvoering van het decreet op de gemeentelijke en provinciale sportdiensten en een analyse van de knelpunten bij de implementatie van kwaliteitszorg* (Eindrapport; onderzoek in opdracht van BLOSO). Brussel/Gent/Leuven: Interuniversitair Onderzoekscentrum voor Sportbeleid.
- Laporte, W., Van Oost, P., Musch, E., Buysse, A. & Dhuyvettere, H. (1991). *Gedragsdeterminantenonderzoek voor sportparticipatie, nonparticipatie (sic) en drop-out bij jongeren tussen 12 en 18 jaar* (Fysieke fitheid en sportbeoefening van de Vlaamse jeugd 3; onderzoek in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap/BLOSO). Brussel/Gent/Leuven: Interuniversitair Onderzoekscentrum voor Sportbeleid.
- Lefevre, J., Bouckaert, J., Duquet, W. & Van der Aerschot, H. (1999). *Barometer van de fysieke fitheid van de Vlaamse jeugd. Evolutie van de fysieke fitheid van de Vlaamse jeugd (12-18-jarigen) in de jaren '90*. Brussel: Interuniversitair Onderzoekscentrum voor Sportbeleid.
- Lefevre, J., Taks, M., Matton, L., Vanreusel, B., Scheerder, J., Van Gestel, J., Steens, G., Philippaerts, R., De Bourdeaudhuij, I., Balduck, A. & Wijndaele, K. (2002). *Onderzoek naar de graad van sportparticipatie en fysieke activiteit op Vlaams niveau* (Deelrapporten 1 en 2). Brussel: Interuniversitair Onderzoekscentrum voor Sportbeleid.
- Mercy, M. & Claeys, U. (1984-1985). *Zwembaden in Vlaanderen* (4 vol.). Leuven: KU Leuven/Sociologisch Onderzoeksinstituut/Studiegroep voor Cultuurbevordering.
- Philippaerts, R. (2011a). *Sport voor allen. Strategieën voor laagdrempelig bewegen en sporten in Vlaanderen*. Leuven: Acco.
- Philippaerts, R. (2011b). *Topsport en wetenschap. Een gouden duo!* Leuven: Acco.
- Ricour, M., De Bosscher, V., Scheerder, J. & Willem, A. (2020a). *Kwaliteit en kwantiteit van jeugdsportwerking binnen Vlaamse sportfederaties (deel 1)* (OPS Infographic 5). Brussel/Gent/Leuven: Onderzoekplatform Sport. https://kics.sport.vlaanderen/wetenschappelijkonderzoek/Documents/200610 OPS_Infografiek_Mapping_kwaliteit_kwantiteit_jeugdsport.pdf
- Ricour, M., De Bosscher, V., Scheerder, J. & Willem, A. (2020b). *Kwaliteit en kwantiteit van jeugdsportwerking binnen Vlaamse sportfederaties (deel 2)* (OPS Infographic 6). Brussel/Gent/Leuven: Onderzoekplatform

- Sport. https://kics.sport.vlaanderen/wetenschappelijkonderzoek/Documents/200610_OPS_Infografiek_Bijlage_Logische_Map_kwaliteit_kwantiteit_jeugdsport.pdf
- Ricour, M., De Bosscher, V., Scheerder, J. & Willem, A. (2021). *Kwaliteit in de jeugdsport. Sportbevraging jongeren en ouders (deel 1)* (OPS Infographic 7). Brussel/Gent/Leuven: Onderzoeksplatform Sport. www.sport.vlaanderen/media/20820/ops_infographic7_beleidsmonitoring_jeugdsport_surveydeel1.pdf
- Ricour, M., De Bosscher, V., Scheerder, J. & Willem, A. (2022a). *Kwaliteit in de jeugdsport. Sportbevraging jongeren en ouders (deel 2)* (OPS Infographic 8). Brussel/Gent/Leuven: Onderzoeksplatform Sport. www.sport.vlaanderen/media/20821/ops_infographic8_beleidsmonitoring_jeugdsport_surveydeel2.pdf
- Ricour, M., De Bosscher, V., Scheerder, J. & Willem, A. (2022b). *Kwaliteit in de jeugdsport. Sportbevraging jongeren en ouders (deel 3)* (OPS Infographic 9). Brussel/Gent/Leuven: Onderzoeksplatform Sport. www.sport.vlaanderen/media/21338/ops_infographic-9-bevraging-jeugdsport-resultaten-deel-3.pdf
- Ricour, M., De Bosscher, V., Scheerder, J. & Willem, A. (2022c). *Kwaliteit in de jeugdsport. Sportbevraging jongeren en ouders (deel 4)* (OPS Infographic 10). Brussel/Gent/Leuven: Onderzoeksplatform Sport. <https://www.sport.vlaanderen/media/22255/infographic-10-bevraging-jeugdsport-resultaten-deel-4.pdf>
- Scheerder, J. & Thibaut, E. (2021). *Studie over de Bewegingsactiviteiten in Vlaanderen (SBV) 1969-2019. Een halve eeuw sportparticipatie in cijfers* (Beleid & Management in Sport Studies 100). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/bms-studies/studies/bms100-finaal.pdf>
- Scheerder, J., Vandermeerschen, H., Borgers, J., Thibaut, E. & Vos, S. (2013). *Vlaanderen sport! Vier decennia sportbeleid en sportparticipatie* (Sociaalwetenschappelijk onderzoek naar Beweging & Sport 5). Gent: Academia Press.
- Scheerder, J., Willem, A., De Bosscher, V., Thibaut, E. & Ricour, M. (2020a). *Sporten in tijden van crisis. Profiel van de corona-sporter*. Leuven/Gent/Brussel: KU Leuven/UGent/VUB. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/coronasportstudies/coronasportstudie-1.pdf>
- Scheerder, J., Willem, A., Derom, I., De Bosscher, V. & Helsen, K. (2020b). *Sportevenementen in tijden van corona. Coronasportstudie2.0: impact, attitudes en profielen*. Leuven/Gent/Brussel: KU Leuven/UGent/VUB. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/coronasportstudies/coronasportstudie-2.pdf>
- Steens, G. (Ed.) (2006a). *Moet er nog sport zijn? Sport, beweging en gezondheid in Vlaanderen 2002-2006* (Vol 1). Antwerpen: F&G Partners.
- Steens, G. (Ed.) (2006b). *Naar een nieuwe bewegingscultuur. Sport, beweging en gezondheid in Vlaanderen 2002-2006* (Vol 2). Antwerpen: F&G Partners.
- Theeboom, M. (Eds.) (2016). *Sport in Vlaanderen onderzocht. Resultaten en aanbevelingen voor beleid en praktijk*. Leuven: Acco.
- Thibaut, E. & Scheerder, J. m.m.v. Derom, I. & Willem, A. (2022). *Sportparticipatie in Vlaanderen gemeten. Analyses op basis van de Stads- & Gemeentemonitor (SGM)* (OPS Factsheet 2). Leuven/Brussel/Gent: Onderzoeksplatform Sport. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/ops-studies/ops-fs2-scheerderthibaut-sportparticipatie-sgm.pdf>
- Vanreusel, B., De Knop, P., De Martelaer, K., Impens, G., Roelandt, F., Teirlynck, P. & Wylleman, P. (1992). *Participatie en drop out. Een onderzoek naar jongeren van 12 tot 18 jaar in sportverenigingen* (Fysieke fitheid en sportbeoefening van de Vlaamse jeugd 4; onderzoek in opdracht van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap/BLOSO). Brussel/Gent/Leuven: Interuniversitair Onderzoekscentrum voor Sportbeleid.
- Vlaamse overheid (2016). *Decreet houdende de erkenning en subsidiëring van de georganiseerde sportsector*. <https://www.ejustice.just.fgov.be/eli/decreet/2016/06/10/2016036114/staatsblad> (geraadpleegd op 24 maart 2023).
- Vlaamse overheid (2023). *Steunpunten beleidsrelevant onderzoek (Strategisch beleid)*. www.ewi-vlaanderen.be/onze-opdracht/strategisch-beleid/steunpunten-beleidsrelevant-onderzoek (geraadpleegd op 23 maart 2023).

HOOFDSTUK 1

VLAANDEREN SPORTLAND

SPORTPARTICIPATIE DOORHEEN DE TIJD

Jeroen Scheerder, Erik Thibaut, Annick Willem & Inge Derom

INHOUD

Hoofdstuk 1 Vlaanderen sportland: sportparticipatie doorheen de tijd

1.	Inleiding	19
2.	Langlopend onderzoek naar sportdeelname in Vlaanderen	21
3.	Sportparticipatie 2009-2020	29
3.1.	Opzet en doelstellingen	29
3.2.	Evolutie van de sportbeoefening	31
3.3.	Ontwikkelingen in de sportvoorkeur	33
3.4.	Trends betreffende de organisatorische context van de sportbeoefening	34
3.5.	Veranderingen in de sociale gelaagdheid van de sportbeoefening	38
4.	Conclusie	48
	Referenties	49

1. INLEIDING

Reeds van bij het ontstaan van haar sportstimuleringsbeleid aan het einde van de jaren zestig, hecht de Vlaamse overheid belang aan het wetenschappelijk onderzoek naar de actieve deelname aan sport, inclusief de evolutie van het sportdeelnamegedrag doorheen de tijd. Op regelmatige tijdstippen de sportparticipatie van Vlamingen wetenschappelijk in kaart brengen laat niet alleen toe een empirisch onderbouwd beeld te krijgen van (trends in) het sportieve vrijetijdsgedrag, maar biedt ook de mogelijkheid het publieke sport- en bewegingsbeleid bij te sturen waar wenselijk en noodzakelijk, en aldus verder vorm te geven. Via haar onderzoeksprogramma investeert de Vlaamse overheid reeds meerdere decennia in beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek naar sport en fysieke activiteit, waaronder een specifieke onderzoekslijn met betrekking tot sportparticipatie. In de periode 2017 tot en met 2023 werd dit onderzoek uitgevoerd door het Onderzoekplatform Sport, een consortium waarin wetenschappers van de KU Leuven, de UGent en de VUB hun onderzoeksexpertise bundelen (zie www.sport.vlaanderen/onderzoekplatform-sport/).

Het actief deelnemen aan sport vormt de ruggengraat van het sportbeleid, zoals de Nederlandse sportsocioloog Koen Breedveld (2014: 10) terecht opmerkt. Dat de Vlaamse overheid volop blijft inzetten op het stimuleren van een sportactieve levensstijl bij haar burgers, mag onder meer blijken uit de ambitie die de Vlaamse minister van Sport hieromtrent in zijn beleidsnota heeft opgenomen (Weyts, 2019). Meer bepaald wordt in deze sportbeleidsnota gestipuleerd dat de Vlaamse overheid alle Vlamingen wil doen sporten in elke fase van hun leven. Een leven lang kunnen sporten blijkt dus een beleidsprioriteit te zijn. Om deze doelstelling te realiseren verwijst de beleidsmaker naar meerdere stakeholders die bij dit sensibiliserings- en activeringsbeleid betrokken (kunnen) worden. Het gaat dan naast sportverenigingen en sportfederaties ook om scholen, lokale besturen en bedrijven.

Bovendien wenst de Vlaamse overheid ook in te zetten op diverse vormen van sporten en bewegen. Naast de verenigingsgeorganiseerde variant van sportbeoefening, focust het overheidsbeleid ook steeds meer op anders- en niet-georganiseerde modi van sportactief zijn. Zo wordt het belang van sporten in een ongebonden, licht georganiseerd of 'evenementieel' verband onderstreept. Tegelijkertijd wordt ook benadrukt dat men de sportdeelnamekansen van maatschappelijk kwetsbare groepen wil bevorderen en dit in samenwerking met andere beleidsdomeinen en sectoren. Aandachtsgroepen die hierbij naar voor geschoven worden zijn onder meer mensen met een fysieke of mentale beperking en mensen in armoede (Weyts, 2019).

De actieve deelname aan sport kan aan de hand van verschillende methoden gemeten worden. Elk van deze methoden kent voor- maar ook nadelen (Scheerder, Thibaut & Vos, 2019b). Zo levert het meten aan de hand van draagbare technologie (bv. accelerometers, smartphone-applicaties en wearables zoals sporthorloges en activiteitenmeters) of de formeel-administratieve registratietechniek (bv. het systematisch

verzamelen van ledencijfers van sportfederaties) doorgaans relatief veel data op, bovendien vaak aan een relatief beperkte kost per observatie. Anderzijds wordt op deze manier voornamelijk het sportparticipatiegedrag van een specifieke groep van gebruikers in kaart gebracht.

Zo blijkt het gebruik van draagbare sportgerelateerde technologie erg in trek bij anders- en ongeorganiseerde bewegingsvormen zoals (recreatief) fietsen, lopen en wandelen, en blijken wearables en applicaties ook in sterkere mate aangewend te worden door mannen, hoger opgeleiden en hoogfrequente sporters (zie ook Helsen et al., 2022; Janssen et al., 2017; Thibaut, Vos & Scheerder, 2019). Op hun beurt laten administratieve ledencijfers enkel toe uitspraken te formuleren over de sportbeoefening in verenigingsverband. Deze beperkingen kunnen goed opgevangen worden door middel van surveys. Het gebruik van mondelinge en/of schriftelijke vragenlijsten biedt daarenboven het voordeel dat er met een steekproef gewerkt wordt die representatief is voor de populatie waarover men uitspraken wenst te doen, dus inclusief niet-sporters of niet-gebruikers van een lidmaatschap of draagbare registratietechnologie.

Een extra troef van de surveymethode betreft het inzicht dat verworven kan worden in variabelen die vaak niet zicht- of tastbaar zijn. Deze zogenaamde 'black box'-variabelen geven niet alleen een beeld over of, hoe, waar en wanneer mensen aan sport doen, maar eveneens hoe (niet-) participanten over sport denken, wat hen aanmoedigt om te sporten of waarom zij zich verhinderd weten om meer te sporten, kortom wat de motieven en opvattingen zijn betreffende sportbeoefening. Voor meer toelichting over de voor- en nadelen van sociaalwetenschappelijke onderzoeksmethoden om het sport(in)activiteitsgedrag van mensen te bestuderen verwijzen we naar onder meer het werk van Scheerder, Thibaut en Vos (2019b) en Van Tuyckom, Vos en Scheerder (2011).

De voorliggende bijdrage focust op Vlaanderen. Daarmee wensen we geenszins te insinueren dat dit onderzoek losgekoppeld dient te worden van sportparticipatiestudies uit andere landen of los staat van internationale ontwikkelingen, integendeel. Vanuit een cross- en internationaal perspectief zijn er inzake de actieve deelname aan sport steeds meer gegevens ter beschikking (zie bv. DaCosta & Miragaya, 2002; Helsen & Scheerder, 2021; Hover, Romijn & Breedveld, 2010; Nicholson, Hoye & Houlihan, 2011; Scheerder et al., 2011; van Bottenburg, Rijnen & van Sterkenburg, 2005). Deze studies leveren heel wat interessante aanknopingspunten op voor het (bij-)sturen van het beleid en de promotie betreffende sportbeoefening.

Wat het surveyonderzoek op internationaal vlak betreft, kunnen er twee belangrijke onderzoekstradities onderscheiden worden. Enerzijds zijn er de studies op basis van nationale bevragingen en anderzijds de studies gebaseerd op zogenaamde geharmoniseerde data (voor meer toelichting zie Scheerder et al., 2011). De groep van nationale sportparticipatiestudies is omvangrijk en biedt heel wat relevante inzichten

inzake het sportparticipatiegedrag binnen specifieke landen. De resultaten uit deze nationale studies kunnen evenwel niet zonder meer onderling vergeleken worden, bv. omwille van een verschillende operationalisering van wat onder sportparticipatie begrepen wordt, een andere onderzoekspopulatie, verschillen betreffende de onderzoeksmethode, etc. De categorie van geharmoniseerde studies voorziet wél in de mogelijkheid om gegevens onderling te vergelijken. Een voorbeeld van een dergelijk meetinstrument is de *Eurobarometer* (zie European Commission, 2004; 2010; 2014; 2018; 2022, zie ook Helsen & Scheerder, 2021).

In dit hoofdstuk ligt de focus dus op de bevindingen uit langlopend, kwantitatief sportparticipatieonderzoek met betrekking tot Vlaanderen. We wensen immers in te zoomen op de evolutie van het sportparticipatiegedrag van Vlamingen doorheen de tijd. Daarbij volgen we een drieledige structuur. Eerst geven we een zo volledig mogelijk overzicht van bestaand langlopend onderzoek in Vlaanderen en verstrekken de lezer hierbij kort een aantal opvallende bevindingen op basis van beschikbaar wetenschappelijk onderzoeksmateriaal.

In het tweede luik ligt de focus op de meest recente bevraging, met name de zogenaamde *Participatiesurvey* (PaS, infra). Naast een tijdstrendanalyse van de algemene sportbeoefening in Vlaanderen biedt dit instrument ook de mogelijkheid om ontwikkelingen te bestuderen op het vlak van sportvoorkeur, sportsetting (i.c. verband, gezelschap en locatie) en sociale gelaagdheid van de sportbeoefening in functie van een aantal demografische, socioculturele en socio-economische kenmerken (i.c. geslacht, leeftijd, opleiding, verzorgingspositie, inkomen, gezinssamenstelling en migratieachtergrond). Waar mogelijk wordt hier ook verwezen naar bevindingen uit andere sportparticipatiestudies met betrekking tot Vlaanderen.

In derde instantie beogen we een meer diepgaande studie van het (club)sportparticipatiegedrag op basis van de meest recente PaS-gegevens. Deze databank laat immers toe om door middel van een multivariate analyse de actieve deelname aan (club)sport te verklaren door rekening te houden met een aantal relevante achtergrondkenmerken van de respondenten.

2. LANGLOPEND ONDERZOEK NAAR SPORTDEELNAME IN VLAANDEREN

Vlaanderen kent een opmerkelijke traditie wat het wetenschappelijk onderzoek naar het sportieve vrijetijdsgedrag van jongeren en volwassenen betreft. Het gaat daarbij in sterke mate, maar niet uitsluitend, om kwantitatief onderzoek.

Eenzijds zijn er de (tot op heden) eenmalige participatiestudies waarbij vaak de sportdeelname van een specifieke doelgroep kwantitatief bestudeerd wordt. Zo werden in het voorbije decennium sportdeelnamestudies uitgevoerd bij onder meer jongeren

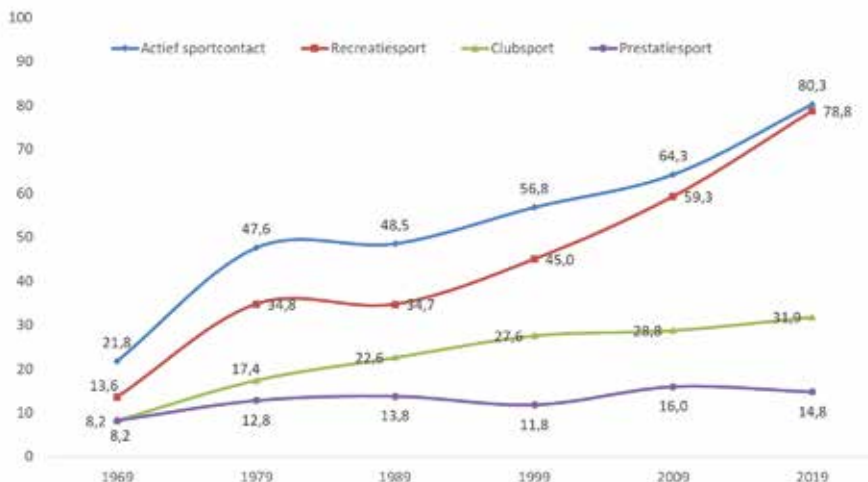
(Schraepen et al., 2016; Scheerder, Thibaut & Vos, 2019a; 2019b; Tourne & Bradt, 2019), ouderen (Scheerder et al., 2011a; Scheerder, Thibaut & Vos, 2019a; 2019b), mensen in armoede (Scheerder, Thibaut & Vos, 2019a; 2019b; Vandermeersch, 2016), mensen in een maatschappelijk-kwetsbare positie (Vandermeersch, Vos & Scheerder, 2015), mensen met een beperking (Scheerder et al., 2018), mensen met een migratieachtergrond (Pissens et al., 2019; Scheerder, Thibaut & Vos, 2019a; 2019b; Van der Eecken et al., 2015), transgender personen (Heirweg, Motmans & Scheerder, 2019), etc.

Anderzijds bestaan er ook een aantal langlopende participatiestudies in Vlaanderen. Hierbij wordt de actieve sportdeelname gedurende een langere periode op basis van herhaald cross-sectioneel onderzoek en door middel van een gestandaardiseerd meetinstrument bestudeerd. Op basis van dergelijk onderzoek met meerdere meetmomenten is het aldus mogelijk een vergelijking van het sportparticipatiegedrag doorheen de tijd te maken. In de jaren zeventig en tachtig werden, in opdracht van de Vlaamse overheid, door het *Sociologisch Onderzoeksinstituut* van de KU Leuven grootschalige studies naar de sportbeoefening in Vlaanderen uitgevoerd (zie Bollen et al., 1982-83; Bosscher & Claeys, 1986-87; Claeys et al., 1976-77). Hierdoor kon de sportbeoefening van Vlamingen over een tijdspanne van tien jaar vergeleken worden. Uit deze studies kwam naar voor dat het aantal sportbeoefenaars in die periode opvallend toegenomen is, doch dat deze stijging mogelijk ook verklaard kan worden vanuit de veranderde, positieve attitude ten aanzien van sport en dus niet louter toe te schrijven is aan het aantal mensen dat effectief in sport is gaan participeren (Bollen et al., 1982-83). Een begripsverruiming lag dus wellicht mee aan de basis van het toegenomen sportparticipatiecijfer.

In de jaren negentig werden, eveneens in opdracht van de Vlaamse overheid, door het *Interuniversitair Onderzoekscentrum voor Sportbeleid* (IOS) meerdere studies naar de sportbeoefening en de fysieke fitheid van de schoolgaande jeugd in Vlaanderen uitgevoerd (zie Lefevre et al., 1999; 2002). Ook hier kon over een periode van ongeveer tien jaar een vergelijking van de sportbeoefening over meerdere meetpunten gemaakt worden, ditmaal met betrekking tot jongeren uit het lager en secundair onderwijs. Opvallende bevindingen uit het IOS-onderzoek zijn dat meisjes minder in (club-)sport participeren dan jongens en dat naarmate jongens en meisjes ouder worden zij meer aangeven geen sport te beoefenen (Lefevre et al., 2002).

Het langstlopende onderzoek naar het sport- en beweeggedrag van Vlamingen betreft de *Studie over Bewegingsactiviteiten in Vlaanderen* (SBV). De SBV werd in 1969 aan de KU Leuven geïnitieerd en tot op heden zesmaal uitgevoerd (zie Scheerder & Thibaut, 2021b; 2021c; 2021d; Scheerder et al., 2002; 2013). Uit het SBV-onderzoek blijkt dat het aandeel van sportactieve 12- tot en met 75-jarigen in Vlaanderen bijna verviervoudigd is gedurende de voorbije vijf decennia (zie Figuur 1). Waar op het einde van de jaren zestig iets meer dan een vijfde van de bevolking aangaf gedurende de vrije tijd actief met sport in contact te komen, wordt vijftig jaar later, anno 2019, haast eenzelfde percentage geregistreerd, doch ditmaal wat het aantal sportinactieven betreft.

Figuur 1. Evolutie van de (club)sportparticipatie bij 12- tot en met 75-jarigen in Vlaanderen, 1969-2019 (percentages in functie van de totale populatie)

Bron: Scheerder & Thibaut (2021c: 19)

Steeds meer Vlamingen blijken aldus actief aan sport te doen. Of anders verwoord: was sportbeoefening lange tijd een vorm van vrijetijdsbesteding voor een minderheid, dan wordt dit gedrag vandaag als het ware als norm ervaren. Wie niet aan sport doet blijkt thans eerder de uitzondering te zijn. Uit crossnationaal comparatief sportparticipatieonderzoek blijkt dat Vlaanderen daarmee aansluiting vindt bij de Europese subtop (Helsen & Scheerder, 2021). Traditiegetrouw scoren de Scandinavische landen het hoogst voor de actieve deelname aan vrijetijdssport, gevolgd door een groep van voornamelijk West-Europese landen, in casu België, Duitsland, Nederland, Ierland en het Verenigd Koninkrijk. Voordelen van de SBV zijn dat deze studie toelaat trends inzake het sport- en beweeggedrag van Vlamingen over een halve eeuw wetenschappelijk in kaart te brengen. Bovendien biedt de SBV de mogelijkheid om niet alleen over het sportparticipatiegedrag van volwassenen, maar ook over dat van schoolgaande jongeren te rapporteren. Wat de volwassenen betreft, gaat het in de SBV om de ouders van schoolgaande jongeren. Volwassenen zonder schoolgaande kinderen maken dus geen deel uit van de SBV.

Bij de bevindingen uit de SBV-studie dienen een aantal kanttekeningen te worden gemaakt. Aangezien het in de hier weergegeven cijfers om het zogenaamde 'actieve sportcontact' gaat, wordt er – althans voor de vergelijking over de verschillende meetpunten heen – geen rekening gehouden met de tijd besteed aan sport, de frequentie van de sportdeelname noch de context waarin gesport wordt. Langdurig, veelvuldig of in verenigingsverband aan sport doen is aldus geen voorwaarde om in de sportparticipatiecijfers te worden opgenomen. Deze manier van werken laat niet alleen toe een accurate vergelijking te maken tussen de zes metingen gedurende de voorbije

vijftig jaar, maar ook om het 'sportinactieve residu' – met name het aandeel van mensen dat helemaal niet in contact komt met actieve sport gedurende de vrije tijd – te becijferen.¹

Dat in een relatief welvarende regio als Vlaanderen een op de vijf inwoners als volledig sportinactief kan worden gedefinieerd, is en blijft een opmerkelijke bevinding alsook een prioritair aandachtspunt voor beleidsmakers. Wanneer de cijfers bovendien aan een gezondheids criterium of beweegnorm getoetst worden, betreft het nog steeds een minderheid van de bevolking die als sportbeoefenaar kan worden aangeduid. Meer bepaald blijken in dat geval slechts 7, 18, 22 en 30 procent van respectievelijk kinderen uit het lager onderwijs, jongeren uit het secundair onderwijs, 18- tot en met 65-jarigen en 65-plussers als sportactief te kunnen worden beschouwd (Scheerder & Thibaut, 2021a). Het merendeel van de Vlamingen voldoet op basis van zijn of haar sportgedrag dus niet aan de door de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) vastgelegde hoeveelheid fysieke activiteit die vereist is om een gezonde levensstijl na te streven.

De SBV-resultaten uit Figuur 1 geven niet alleen een beeld van de evolutie van de algemene sportbeoefening door Vlamingen gedurende de voorbije vijf decennia, doch brengen eveneens in kaart hoe respectievelijk de recreatieve sportdeelname, de clubsportdeelname en de prestatiegebonden sportdeelname evolueerden in de bestudeerde periode. Uit de cijfers kan worden afgeleid dat het merendeel van de sportbeoefenaars recreatief aan sport doet en dat het aandeel van recreatiesporters bovendien toeneemt doorheen de tijd. Hoewel het aandeel van clubgebonden sporters haast verviervoudigd is tussen 1969 en 2019, is tegelijkertijd ook duidelijk dat binnen de groep van sporters het aandeel van clubsporters afneemt. Steeds meer mensen vinden de weg naar actieve sportbeoefening, maar blijken hiervoor hoe langer hoe minder gebruik te maken van een clublidmaatschap. Een minderheid van de sporters in Vlaanderen doet op een prestatieve manier aan sport. Net als de clubgebonden sport neemt ook het aandeel van de prestatiesport toe doorheen de tijd, maar in beide gevallen gaat het dus om een steeds kleiner wordend aandeel in het geheel van de actieve sportbeoefening. Of anders geformuleerd: gedurende de voorbije, voornamelijk twee, decennia is vrijetijdssport verder gepopulariseerd en dit in belangrijke mate dankzij het recreatieve sportaanbod buiten verenigingsverband.

In 1996 ging de toenmalige Administratie Planning & Statistiek van de Vlaamse overheid van start met de survey *Sociaal-Culturele Verschuivingen in Vlaanderen* (SCV). Daarin werd onder meer gepeild naar de (club)sportdeelname door volwassenen in Vlaanderen (zie Scheerder & Pauwels, 2002; 2005; Thibaut et al., 2019). In concreto is het op basis van de SCV mogelijk het sportparticipatiegedrag van de Vlaamse volwassenen te analyseren van 1997 tot en met 2018 (Scheerder, Vanreusel & Pauwels, 2007;

---

1 Voor verdere toelichting bij de gehanteerde concepten en onderzoeksmethode in de SBV-studie verwijzen we naar Scheerder en Thibaut (2021d).

Thibaut et al., 2019, zie ook <https://statistieken.vlaanderen.be>). Na de SBV-studie is de SCV-survey dan ook het tweede langstlopende onderzoek naar sportdeelname in Vlaanderen. In tegenstelling tot de SBV betreft de SCV een jaarlijkse bevraging. Bovendien biedt de SCV de mogelijkheid om de sportdeelname te relateren aan waarden en opvattingen die Vlamingen over maatschappelijke en beleidsrelevante thema's hebben, waaronder man-vrouwverhoudingen, contacten met mensen met een migratieachtergrond, het vertrouwen in publieke instellingen, etc. (zie bv. Scheerder, Pauwels & Vanreusel, 2003; 2004).

Hoewel er in de SBV gebruik gemaakt wordt van een schriftelijke vragenlijst terwijl het in de SCV om een persoonlijk interview gaat, leveren beide studies gelijklopende resultaten op. Gedurende de eerste twee decennia van de 21ste eeuw is met name de actieve sportbeoefening door volwassenen met ongeveer een twintigtal procentpunten gestegen, zo geven beide studies aan. Een gelijkaardige ontwikkeling in de sportdeelname heeft zich echter niet voorgedaan in de daaraan voorafgaande twee decennia, namelijk gedurende de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw (Scheerder & Thibaut, 2021c; Scheerder et al., 2002; 2013; Thibaut et al., 2019). Dat er opvallend meer mensen actief aan sport doen, kan niet losgekoppeld worden van de sterk toegenomen aandacht die er in onze samenleving is voor fysieke activiteit, fitheid, gezondheid en welzijn, alsook de stijging van de welvaart, het toegenomen opleidingsniveau en de verspreiding van massamedia in de voorbije decennia. Toch blijkt uit de bevindingen van zowel de SBV als de SCV telkens weer dat niet iedereen in Vlaanderen de weg naar actieve sportbeoefening vindt. Bepaalde sociale groepen blijven ondervertegenwoordigd in het Vlaamse (club)sportlandschap. Dat een maatschappelijk steeds belangrijker vorm van participatie zoals actieve sportbeoefening bij aanvang van het derde decennium van de 21ste eeuw nog steeds geen gedemocratiseerd goed is, is enigszins opmerkelijk gezien de vele inspanningen die op het vlak van sportbeleid en -aanbod door zowel publieke als private actoren geleverd worden. Zoals we verderop in deze bijdrage zullen aantonen, correleert sportinactiviteit tot op heden in sterke mate met een aantal demografische, socioculturele en socio-economische achtergrondkenmerken.

Een derde, nog steeds lopend, en in vergelijking met de SBV en SCV eerder recent opgestart langdurig onderzoek naar sportdeelname in Vlaanderen, betreft de zogenaamde *Participatiesurvey* (PaS). In opdracht van de Vlaamse overheid wordt sinds 2004 om de vijf à zes jaar de deelname aan het sociale, culturele en sportieve leven in Vlaanderen wetenschappelijk in kaart gebracht (zie www.participatiesurvey.be). Op die manier is het in principe mogelijk om over een tijdspanne van ruim vijftien jaar het sportparticipatiegedrag van Vlaamse 14-plussers² te analyseren. Verderop in deze bijdrage zullen we de meest recente PaS-resultaten presenteren. De PaS biedt het voordeel dat de deelname aan meerdere vrijetijd domeinen (kunsten/erfgoed, so-

---

2 Voor de PaS-bevraging anno 2014 ging het om de sportbeoefening van 15-plussers (voor meer toelichting zie verderop in deze bijdrage alsook Scheerder, Borgers & Willem, 2015b).

ciaal-cultureel werk, mediagebruik, sport en jeugdwerk) geanalyseerd en met elkaar vergeleken kunnen worden (zie bijvoorbeeld Smits, Lievens & Scheerder, 2011; 2015). Bovendien biedt de meest recente PaS-bevraging de mogelijkheid om het sportparticipatiegedrag van de Vlaming te bestuderen net vóór, tijdens en kort na de coronapandemie. Voor de beschrijving en bespreking van deze resultaten verwijzen we naar de desbetreffende bijdrage aansluitend op dit hoofdstuk.

Het is echter opmerkelijk dat de PaS-bevraging slechts gedeeltelijk schoolgaande jongeren opneemt (met name de 14-/15- tot en met 18-jarigen), terwijl de Vlaamse overheid in haar beleidsvoering juist heel wat aandacht besteed aan de promotie van jeugdsport, inclusief min-14-/15-jarigen. We verwijzen hiervoor onder meer naar de beleidsfocus jeugdsport in het decreet op de sportfederaties, de focus op het multisportaanbod voor jongeren en de uitbouw van een kwaliteitsvol naschools sportaanbod via *Multimove*, de *Sportsnack* en de *Sport-Na-School-pas* (SNS) (Vlaamse overheid, 2022; Weyts, 2022). Voor een tijdstrendanalyse inzake het sportparticipatiegedrag van jongeren uit het lager onderwijs zijn we bijgevolg aangewezen op de resultaten van de SBV-studie (supra). Het valt bovendien op dat in langlopende participatiestudies waarin (ook) volwassenen bevraagd worden, de maximumleeftijd van de respondenten systematisch toeneemt, met name van 65 jaar in de jaren zeventig en tachtig, naar 75 jaar bij aanvang van de 21ste eeuw tot 85 jaar in de meest recente surveys (zie ook Tabel 1). Een ouder wordende bevolking ligt hier wellicht mee aan de basis, doch ook dat sport(in)actieve ouderen een steeds belangrijkere doelgroep vormen in het Vlaamse sportparticipatiebeleid (zie o.a. Weyts, 2019; 2022).

Ter afronding van de bovenstaande bespreking geven we in het onderstaande schema een overzicht van de langlopende sportparticipatiesurveys die tot op heden in Vlaanderen plaatsvonden sinds het ontstaan van het sportbeleid in Vlaanderen op het einde van de jaren zestig. Om als langlopende studie gedefinieerd te worden, dient er op zijn minst van drie meetpunten sprake te zijn. Zoals eerder in de tekst aangegeven, gaat het om herhaald cross-sectioneel participatieonderzoek waarin gepeild wordt naar de vrijetijdssportbeoefening door jongeren en/of volwassenen in Vlaanderen. In het onderstaande overzicht wordt bijgevolg geen rekening gehouden met eenmalige studies en/of niet-kwantitatieve studies (voor voorbeelden zie Heirweg, 2019; Sabbe et al., 2019; Schaillée & Theeboom, 2014; Schaillée, Theeboom & Skille, 2017; Vandermeerschen, Van Regenmortel & Scheerder, 2017; Verdonck, 2019). Ook longitudinale studies waarbij men het sportparticipatiegedrag van dezelfde subjecten gedurende een langere tijd bestudeert, worden evenmin in Tabel 1 opgenomen (zie bijvoorbeeld Borgers et al., 2018; Scheerder & Vanreusel, 2011). In Tabel 1 wordt ook verwezen naar het Tijdsbudgetonderzoek van Glorieux et al. (2002; 2015). We nemen dit langlopend onderzoek volledigheidshalve mee op, maar stellen vast dat de evolutie van het sportdeelnamegedrag tot op heden niet echt gerapporteerd werd. Bovendien kunnen de resultaten van dit onderzoek niet zonder meer vergeleken worden met de bevindingen uit de bovenstaande studies aangezien het meetinstrument in dit tijdsbudgetonderzoek de dagboekmethode betreft.

Tabel 1. Schematisch overzicht van langlopende sportparticipatiesurveys in Vlaanderen (1969-heden)³

Studie	Afkorting	Initiatief	Periode	N meet-punten ⁴	Methode	Populatie	Bronnen m.b.t. sportparticipatie
Studie over de Bewegingsactiviteiten in Vlaanderen	SBV	KU Leuven/Departement Bewegingswetenschappen ⁵	1969-heden	6	SV	leerlingen uit LO en SO en hun ouders	Scheerder et al. (2002; 2013) Scheerder & Thibaut (2021b; 2021c; 2021d)
Sportbeoefening in Vlaanderen	-	KU Leuven/Sociologisch Onderzoeksinstituut	1975-1985	3	SV	14- t/m 64-jarigen*	Bollen et al. (1982-83) Bosscher & Claeys (1986-87) Claeys et al. (1976-77)
Tijdsbudgetonderzoek Vlaanderen ⁶	TBO	VUB/TOR ⁷	1999-2013	3	SV	16- t/m 74-jarigen*	Deyaert et al. (2015) Glorieux et al. (2002; 2015) Moens & Scheerder (2004)
Barometer van de fysieke fitheid van de Vlaamse jeugd	-	Interuniversitair Onderzoekscentrum voor Sportbeleid	1990-2001	4	SV	12- t/m 17-jarigen	Lefevre et al. (1999; 2002)

³ 1969 wordt in dit overzicht als beginjaar gehanteerd omdat in dat jaar een einde kwam aan de nationale sportadministratie in België als gevolg van de invoering van de culturele autonomie. De regionale sportadministraties, in casu ADEPS en BLOSO – de voorlopers van het huidige Sport Vlaanderen – zouden van dan af een eigen beleidsmatig leven leiden. Dit luidde het officiële begin in van het regionaliseerde sportbeleid in België en betekent dus tegelijkertijd ook de geboorte van een heus Vlaams sportbeleid (Scheerder, 2004: 38-41).

⁴ Bedoeld is het aantal keren dat de desbetreffende studie heeft plaats gevonden en de deelname aan vrijetijdssport gemeten werd.

⁵ De SBV-studie werd opgestart door de toenmalige Onderzoekseenheid Sociaal-Culturele Kinantropologie in samenwerking met het Studiecentrum voor Fysieke Ontwikkeling van het Instituut voor Lichamelijke Opleiding van de KU Leuven, thans de Faculteit Bewegings- & Revalidatiewetenschappen.

⁶ In het TOR-tijdsbudgetonderzoek worden de gegevens verzameld betreffende de deelname gedurende één bepaalde week aan een uiteenlopend aantal (vrijtijds)activiteiten, waaronder de actieve deelname aan sport. De bevindingen uit deze dagboekmethode met betrekking tot sportdeelname kunnen niet zonder meer vergeleken worden met de sportparticipatiecijfers uit surveyonderzoek waarin met een (schriftelijke) vragenlijst gewerkt wordt en doorgaans een referentieperiode van zes of twaalf maanden gehanteerd wordt.

⁷ TOR staat voor Tempus Omnia Revelat, oftewel de Onderzoeksgroep voor de studie van Tijd, Cultuur & Samenleving van de VUB.

Studie	Afkorting	Initiatief	Periode	N meetpunten ⁴	Methode	Populatie	Bronnen m.b.t. sportparticipatie
Sociaal-Culturele Verschuivingen in Vlaanderen	SCV	Vlaamse overheid/Statistiek Vlaanderen ⁸	1997-2018	21 ⁹	SV	18- t/m 84-jarigen*	Pauwels & Scheerder (2004) Scheerder & Pauwels (2002; 2005) Scheerder, Vanreusel & Pauwels (2007) Scheerder et al. (2011b; 2012) Thibaut, Vos & Scheerder (2019)
Participatiesurvey	PaS	Onderzoeksplatform Sport ¹⁰	2004-2020/2022 ¹¹	4+2 ¹²	PI + SV	15- t/m 84-jarigen*	Scheerder, Borgers & Willem (2015a; 2015b) Scheerder, Decraene & Laermans (2007) Scheerder & Pauwels (2005) Scheerder et al. (2011c)

* De doelpopulatie is niet constant gebleven doorheen de tijdsperiode waarin de desbetreffende studie uitgevoerd werd. Zo is de doelpopulatie in bijvoorbeeld de SCV tot 2004 de 18- tot en met 74-jarigen en vanaf 2009 de 18-plussers in plaats van de 18- tot en met 84-jarigen zoals het geval was in de periode 2004-2009. Vanaf 2009 worden in de SCV bovendien niet alleen meer Nederlandstalige Belgen bevroegd, maar ook niet-Belgen. In de PaS is de doelpopulatie in 2004, 2009 en 2020/2022 de 14- tot en met 84-jarigen, terwijl dit in 2014 de 15- tot en met 85-jarigen zijn.

Legende: LO = lager onderwijs, PI = persoonlijk interview, SO = secundair onderwijs, SV = schriftelijke vragenlijst (kan ook online afgenomen zijn)

- 8 De SCV-survey werd opgestart door de Administratie Planning & Statistiek van de Vlaamse overheid, die vervolgens de Studiedienst van de Vlaamse Regering heette en thans als Statistiek Vlaanderen wordt aangeduid.
- 9 Voor het jaartal 2007 zijn er geen sportparticipatiecijfers in de SCV beschikbaar (Thibaut et al., 2019: 24).
- 10 De voorgangers van het Onderzoeksplatform Sport (2017-2023) waren achtereenvolgens: het wetenschappelijk steunpunt voor beleidsrelevant onderzoek Sport, Beweging & Gezondheid (2002-2006), het wetenschappelijk steunpunt voor beleidsrelevant onderzoek Cultuur, Jeugd & Sport (2007-2011) en het wetenschappelijk steunpunt voor beleidsrelevant onderzoek Sport (2012-2015).
- 11 De resultaten uit de PaS anno 2020 worden in het voorliggende hoofdstuk gerapporteerd. De bevraging vond met één jaar vertraging plaats, namelijk in 2020 (in plaats van in 2019), door uitstel omwille van de invoering van de GDPR-wetgeving. De vergelijking tussen de gegevens uit de PaS20, de PaS21 en de PaS22 staat in het volgende hoofdstuk centraal.
- 12 De Participatiesurvey van 2020 bestaat uit drie deelstudies, met name een bevraging vóór, tijdens en na de corona-pandemie (zie de bijdrage van Thibaut et al. in dit boek). Aangezien de bevraging van de PaS in 2020 gepauzeerd werd door de corona-uitbraak, ligt het aantal respondenten aanzienlijk lager dan het geval was in 2009 en 2014. Een belangrijk gevolg van deze lagere N in 2020 is dat de power van de statistische testen lager ligt, waardoor de kans op statistisch significante verschillen eveneens lager ligt.

3. SPORTPARTICIPATIE 2009-2020

In wat volgt gaan we dieper in op de evolutie van de sportbeoefening in Vlaanderen tijdens de voorbije jaren. Het zijn met name de gegevens uit de Participatiesurvey (PaS) die ons hier op basis van meerdere meetpunten de mogelijkheid bieden om een aantal ontwikkelingen op het vlak van de actieve deelname aan vrijetijdssport te bestuderen. In eerste instantie staan we stil bij de gehanteerde onderzoeksmethode. We geven duiding bij het opzet van de studie, alsook wat de voor- maar ook de nadelen zijn. Vervolgens bespreken we vanuit een tijdstrendperspectief de bevindingen betreffende (i) de algemene sportbeoefening en sportvoorkeur, (ii) de setting waarin gesport wordt, namelijk het verband, het gezelschap en de locatie van de sportbeoefening, en (iii) de sociale gelaagdheid van de sportbeoefening in functie van een aantal demografische, socioculturele en socio-economische kenmerken, met name geslacht, leeftijd, opleiding, verzorgingspositie, inkomen, gezinssamenstelling en migratieachtergrond. We gaan vervolgens een stap verder en presenteren naast de beschrijvende resultaten ook de uitkomsten van de multivariate analyse. Deze analyse laat toe om het algemene en verenigingsgerelateerde sportparticipatiegedrag te verklaren op basis van enkele relevante achtergrondkenmerken. Op die manier krijgen we een actueel en empirisch onderbouwd beeld van het profiel van sportbeoefenaars in Vlaanderen.

3.1. Opzet en doelstellingen

De PaS-bevraging betreft een samenwerkingsverband tussen meerdere onderzoeksgroepen verbonden aan de KU Leuven, de UGent en de VUB. De eerste PaS-studie vond plaats in 2004. De gegevens voor de tweede, derde en vierde PaS-studie werden respectievelijk in 2009, 2014 en 2020 verzameld. Bij elk meetpunt maakte de sportparticipatiebevraging deel uit van een groter geheel van vragen, waarin naast sportbeoefening ook andere vormen van vrijetijdsparticipatie bevestigd werden zoals het beoefenen van (kunstzinnige) hobby's, de deelname aan het socioculturele verenigingsleven, het bibliotheekbezoek, het bioscoopbezoek, het museumbezoek, de deelname aan een concert of festival, het leesgedrag, het gebruik van mediatoestellen, etc. De participatie in sport kan bijgevolg vergeleken worden met andere, al dan niet uithuizige vormen van vrijetijdsparticipatie (zie Smits, Lievens & Scheerder, 2011; 2015).

Voor de datacollectie werd op elk meetpunt gebruik gemaakt van een gestandaardiseerde vragenlijst die mondeling werd afgenomen bij een representatieve steekproef van 15- tot 85-jarigen woonachtig in het Vlaams Gewest.¹³ In vergelijking met andere

13 De doelpopulatie is niet constant gebleven doorheen de tijd. In 2004, 2009 en 2020 is de doelpopulatie van de PaS de 14- tot 85-jarigen, terwijl dit in 2014 de 15- tot 86-jarigen zijn. In 2020 kon de bevraging niet plaatsvinden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, vandaar dat voor de vergelijking doorheen de tijd gefocust wordt op de respondenten woonachtig in het Vlaams Gewest.

(sport)participatiestudies biedt de PaS een aantal troeven. De PaS-bevraging wordt mondeling afgenomen wat de kans op een hogere respons verhoogt. De enquêteurs hebben een professionele opleiding genoten waardoor de bevraging op een gestandaardiseerde manier afgenomen wordt en een controle op onmogelijke waarden kan worden toegepast. Het feit dat in de PaS ook andere vormen van vrijetijdsparticipatie bevroegd worden, verkleint bovendien de kans dat mensen niet aan het onderzoek zouden willen meedoen omdat ze niet in sport geïnteresseerd zijn. In participatiesurveys waar sportbeoefening centraal staat, blijkt immers vaak een sterkere aanwezigheid van (doorgedreven) sporters in de steekproef (zie Thibaut, Vos en Scheerder, 2019). Voor meer toelichting bij de vragenlijstconstructie en dataverzameling betreffende de verschillende PaS-studies verwijzen we naar het werk van Lievens, Waege en De Meulemeester (2006), Lievens en Waege (2011), Lievens, Siongers en Waege (2015) en KCM/OPS/JOP (2022).

In tegenstelling tot de andere meetpunten, werd voor de gegevensverzameling betreffende de sportparticipatie anno 2004 een referentieperiode van een half jaar gehanteerd. Er wordt in de PaS04 met andere woorden enkel rekening gehouden met de sportdeelname gedurende de zes maanden voorafgaand aan het onderzoek. Dit maakt dat we de data uit 2004 niet zonder meer kunnen vergelijken met de gegevens uit de latere meetjaren. Als alternatief zouden we hier kunnen opteren voor de sportparticipatiebevraging die tussen 2002 en 2004 afgenomen werd door het toenmalige Steunpunt Sport, Beweging & Gezondheid (SBG), waarbij – net zoals in de PaS09, de PaS14 en de PaS20 – een referentieperiode van twaalf maanden gehanteerd werd (zie Scheerder et al., 2006; Steens et al., 2006). Ook hier stellen zich echter enkele vergelijkbaarheidsproblemen aangezien in de SBG-studie geen respondenten jonger dan achttien jaar opgenomen werden en er bovendien een andere vraagstelling en vragenlijstconstructie gebruikt werd om naar het sportparticipatiegedrag van Vlamingen te peilen (Scheerder et al., 2011c: 52). Om mogelijke methodologische contaminaties te vermijden, zullen we in deze bijdrage dan ook focussen op de PaS-gegevens uit 2009, 2014 en 2020.

Daar waar in 2009 en 2020 de respondenten 14 tot 85 jaar waren, waren de respondenten in 2014 15 tot 86 jaar. Om de cijfers vergelijkbaar te maken, nemen we daarom voor de drie bevragingen enkel de respondenten op die 15 tot 85 jaar oud zijn. Dit impliceert dat de percentages die in deze bijdrage gerapporteerd worden mogelijk verschillen van de cijfergegevens die eerder gepubliceerd werden over de PaS09 en de PaS14 (zie o.a. Scheerder, Borgers & Willem, 2015a; 2015b; Scheerder et al., 2011c). In Tabel 2 worden de specifieke periode en de responscijfers van de bevraging schematisch weergegeven.

Tabel 2. Periode en responscijfers van de bevraging m.b.t. de PaS09, PaS14 en PaS20

	PaS09	PaS14	PaS20
Periode	januari – november 2009	januari – november 2014	februari – maart 2020
N respondenten	3 050	3 888	510
N sportparticipanten	1 916	2 439	317

Analoog aan de SBV-studies (supra) is er in de PaS-bevraging voor geopteerd om een relatief ruime definitie van sportbeoefening te hanteren. We spreken in die zin van een ‘actief sportcontact’. Om als sportbeoefenaar te worden aangeduid, maken we gebruik van de definitie en operationalisering zoals voorgesteld door Scheerder en Thibaut (2021d, zie ook Scheerder, 2003). Dit impliceert dat er aan een aantal voorwaarden voldaan moet worden. Vooreerst dient de sportbeoefening plaats te vinden in een vrijetijdscontext. Bewegingsactiviteiten tijdens de lessen lichamelijke opvoeding, maar ook de professionele sportbeoefening waarbij de beoefenaar betaald wordt om sportprestaties te leveren, worden bijgevolg in de voorliggende studie niet als sportparticipatie beschouwd. Bewegingsactiviteiten die een louter utilitair karakter kennen, worden evenmin als sportactiviteit weerhouden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan weliswaar relevante, maar dus verder niet als sport te beschouwen fysieke activiteiten als het te voet boodschappen doen of de louter functionele verplaatsing met de fiets naar het werk. Tenslotte dient de sportactiviteit ook een minimum aan fysieke activiteit door de beoefenaar met zich mee te brengen. Dit maakt dat bijvoorbeeld ‘duivensport’ of ‘denksporten’ niet als sportactiviteiten aanzien worden, terwijl dit bijvoorbeeld wel het geval is voor darts of petanque.

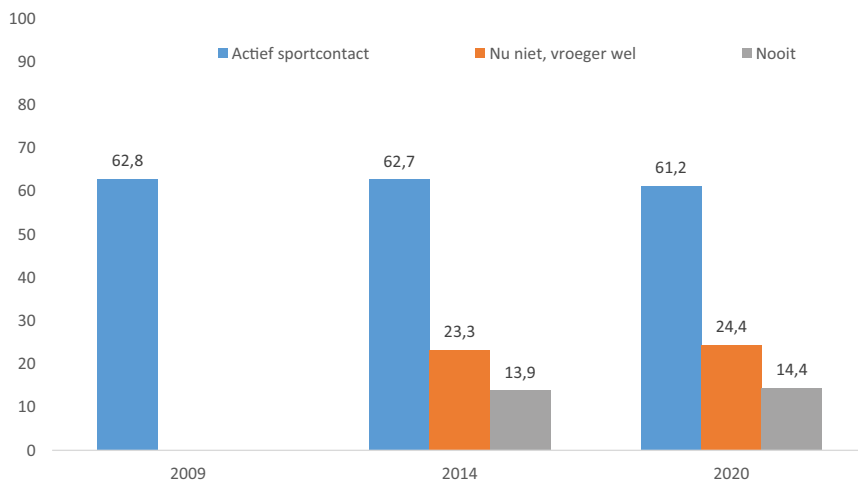
Zoals eerder aangegeven, gaat het in de voorliggende studie om de sportbeoefening die zich afspeelt tijdens de twaalf maanden voorafgaand aan de bevraging. Op deze manier worden mogelijke seizoenseffecten vermeden. Een kortere referentieperiode zou immers als mogelijk gevolg hebben dat bepaalde sporten niet gerapporteerd worden (bijvoorbeeld typische zomersporten als windsurfen of openluchtzwemmen wanneer de bevraging tijdens de winterperiode afgenomen wordt). Voor de codering en classificatie van de door de respondenten beoefende sporttakken maken we gebruik van de SBV-sporttakkenlijst (zie Scheerder & Thibaut, 2023). Dit instrument laat toe om op een gestandaardiseerde manier diverse takken van sport te identificeren zodat, in zake de sportvoorkeur, niet alleen een nauwkeurige vergelijking tussen respondenten, maar ook tussen meerdere meetmomenten en verschillende studies mogelijk wordt.

3.2. Evolutie van de sportbeoefening

Op basis van de cijfers weergegeven in Figuur 2 kan afgeleid worden dat het aantal mensen in Vlaanderen dat actief aan vrijetijdssport doet, tussen 2009 en 2020 om-

zeggens constant gebleven is. Significante verschillen tussen de drie meetpunten kunnen immers niet vastgesteld worden. Ruim zes op de tien Vlamingen geeft aan te participeren aan sport. Of nog: meer dan een derde van de 15- tot 85-jarigen blijkt sportinactief te zijn. Deze groep komt dus niet via het aanbod van een sportclub noch op enige andere wijze op een actieve manier met sport in contact. De stagnerende sportparticipatietrend zoals reeds in 2015 door Scheerder en collegae gerapporteerd, blijkt zich aldus voort te zetten. Die stagnatie is enigszins opmerkelijk aangezien op basis van de SBV- en SCV-studies juist een duidelijke toename van de sportdeelname gedurende dezelfde periode kan worden vastgesteld (supra). Echter, de bevindingen uit de PaS, SBV en SCV kunnen niet zonder meer met elkaar vergeleken worden omdat de populatie waarop deze surveys betrekking hebben onderling verschillen. In de SBV wordt een jongere populatie bevroegd, met name kinderen uit het lager en secundair onderwijs en hun ouders, terwijl het in de PaS om 15- tot 85-jarigen gaat. Verderop zal blijken dat een tendens tot stagnatie of afname zich voordoet onder 14- tot 26-jarigen enerzijds en 65- tot 85-jarigen anderzijds. Dit zijn twee leeftijdsgroepen die ondervertegenwoordigd zijn in de SBV-survey.

Figuur 2. Evolutie van het actieve sportcontact bij 15- tot 85-jarigen in Vlaanderen, 2009-2020 (percentages in functie van de totale populatie)

Uit Figuur 2 blijkt bovendien ook dat meer dan een derde van de thans sportinactieve Vlamingen nooit met sport op een actieve manier in contact komt gedurende de vrije tijd. Meer bepaald gaat het om drie op de twintig mensen die niet alleen tijdens de twaalf maanden vóór de bevraging, maar ook in de periode die daaraan voorafgaat sportinactief geweest zijn. Tegelijkertijd stellen we vast dat er meer tijd aan sporten besteed wordt: in 2014 bedroeg de sporttijd onder sportactieven 3,9 uren per week;

in 2020 is dit gemiddelde opgeklommen naar 4,3 uren.¹⁴ Sporters sporten dus meer. Dat mensen meer gaan sporten, kan op zich als een positieve evolutie gepercipieerd worden. Het is echter opmerkelijk dat eenzelfde aantal mensen sportinactief blijft. De kloof tussen de groep van sporters en deze van niet-sporters blijkt daardoor groter te worden.

3.3. Ontwikkelingen in de sportvoorkeur

Uit het voorgaande mag blijken dat de deelname aan vrijetijdssport voor Vlamingen een erg populaire vorm van vrijetijdsbesteding is. Sporten die het sterkst tot dit succes bijdragen zijn respectievelijk recreatief fietsen, fitness, wandelsport, loopsport en recreatief zwemmen (Tabel 3). Deze vijf sporten zijn tijdens het voorbije decennium steeds de meest populaire sporten in Vlaanderen geweest. Hoewel het recreatief fietsen nog altijd als de meest beoefende sport geldt, blijkt het aandeel van deze sport af te nemen. Hierbij dient evenwel te worden opgemerkt dat er in de meting van 2009 geen onderscheid gemaakt werd tussen recreatief fietsen en wielertoerisme, hetgeen vermoedelijk het hoge percentage anno 2009, met name 42 procent, verklaart. Het recreatief fietsen wordt anno 2020 op de voet gevolgd door fitness, wandelsport en loopsport. Fitness heeft de sterkste vooruitgang geboekt, met name van dertien procent in 2009, naar zestien procent in 2014 en 22 procent in 2020. Daarmee is fitness vandaag de op één na meest beoefende sporttak in Vlaanderen. Wandel- en loopsport hebben goed standgehouden gedurende het afgelopen decennium. Zij blijven elk goed voor een aandeel van twintig procent of meer.

Tabel 3. Evolutie van de sportparticipatievoorkeur bij 15- tot 85-jarige sportbeoefenaars in Vlaanderen, 2009-2020 (in percentages)

	2009 ¹⁵		2014		2020	
1	Fietssport	41,8	Recreatief fietsen	25,9	Recreatief fietsen	23,4
2	Wandelsport ¹⁶	25,9	Wandelsport	21,9	Fitness	22,4
3	Loopsport	20,9	Loopsport	20,0	Wandelsport	22,4
4	Recreatief zwemmen	20,7	Fitness	16,4	Loopsport	20,5
5	Fitness	12,6	Recreatief zwemmen	11,8	Recreatief zwemmen	13,0
6	Voetbal	9,1	Voetbal	9,4	Voetbal	8,1

14 Het verschil tussen deze twee meetpunten is niet significant. Indien de standaardfout bij de meting in 2020 even klein zou zijn als bij de meting in 2014 was dit echter wel het geval geweest. Dit heeft te maken met de eerder kleine steekproefgrootte van de PaS20 in vergelijking met de voorgaande meetpunten. We kunnen dus stellen dat het aantal minuten gestegen lijkt te zijn tussen 2014 en 2020.

15 De gegevens betreffende 2009 zijn overgenomen van Scheerder et al. (2011: 64).

16 In de bevraging van 2009 werd bij wandelsport geen rekening gehouden met bergwandelen, hiking, Nordic walking, trekking etc.

	2009 ¹⁵		2014		2020	
7	Tennis	7,3	Wielertoerisme	4,5	Tennis	5,5
8	Danssport	4,9	Danssport	4,4	Badminton	4,5
9	Lichaamsoefeningen	4,1	Wintersport	4,2	Wielertoerisme	4,5
10	Wintersport	3,8	Tennis	3,7	Sportief fietsen	3,9
11	Paardensport	3,2	Lichaamsoefeningen	3,1	Conditietraining	3,6
12	Badminton	2,7	Aerobics	2,8	Wintersport	3,6
13	Squash	2,2	Clubzwemmen	2,4	Lichaamsoefeningen	3,6
14	Mountainbike	1,8	Badminton	2,1	Danssport	2,9
15	Volleybal	1,6	Paardensport	1,7	Gymnastiek	2,3

Legende:

aerobics = inclusief combat en step

conditietraining = crossfit, crosstraining, HITT, bootcamp, strongest man, etc.

danssport = ballet, ballroomdans, jazzdans, klassieke dans, latino, moderne dans, samba, standaarddans, volksdans, etc.

fitness = cardio- en krachttraining (ABT, BBB, body styling, figuurtraining, gewichtstraining, powerplate, etc.)

lichaamsoefeningen = calanetics, chineng, conditieturnen, nia, onderhoudsturnen, pilates, rugschool, taichi, yoga, etc.

loopsport = joggen, marathonlopen, ultraloop, run-up, trail run, etc., maar exclusief loopnummers die op een atletiekpiste worden afgewerkt (outdoor en indoor), veldlopen en snelwandelen

paardensport = inclusief paardrijden

recreatief fietsen = exclusief mountainbike, spinning, veldrijden, wielrennen op piste, wielrennen op weg, etc.

sportief fietsen = mountainbike, spinning, veldrijden, wielrennen op piste, wielrennen op weg, etc.

voetbal = exclusief mini-, straat- en zaalvoetbal

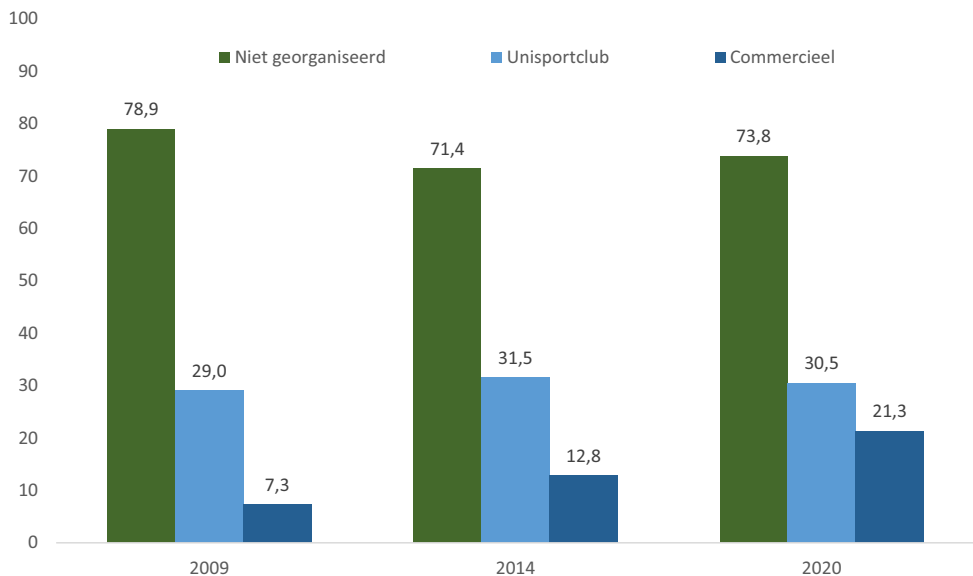
Het is opvallend dat de top vijf uit sporten bestaat waarvoor het lidmaatschap van een sportvereniging geen must is. Het merendeel van de beoefenaars van deze sporten praktiseert zijn of haar sport buiten traditioneel clubverband (zie ook Borgers, Vos & Scheerder, 2015; Helsen et al., 2020a; 2020b; 2022b; Helsen, Scheerder & Thibaut, 2021; Lanclus et al., 2022; Scheerder & Thibaut, 2021c). Typische team- en/of clubsporten als voetbal en tennis duiken pas verderop in de lijst van de tien meest beoefende sporten op. Geen van deze sporten slaagt er (nog) in een aandeel van meer dan tien procent te realiseren. Sporten die anno 2020 niet meer in de lijst van vijftien meest beoefende sporten voorkomen, zijn onder meer clubzwemmen, mountainbiken en squash. Badminton, wintersport, lichaamsoefeningen en danssport blijven zich daarentegen van een plaats in deze lijst verzekeren.

3.4. Trends betreffende de organisatorische context van de sportbeoefening

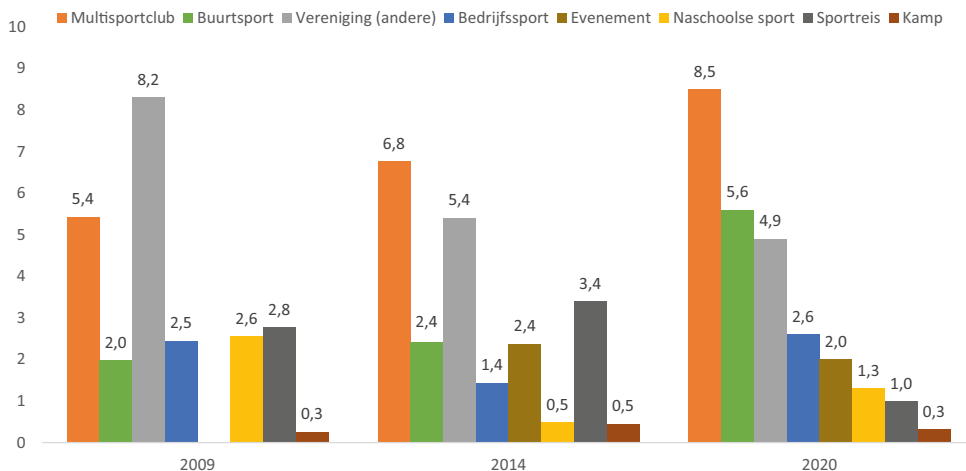
Nu we op basis van het bovenstaande een empirisch onderbouwd beeld hebben van de evolutie van de sportparticipatie(voorkeur) in Vlaanderen is het van belang om ook naar de organisatorische context te kijken waarin de sportbeoefening plaatsvindt. De PaS-gegevens bieden de mogelijkheid om zowel het verband, het gezelschap als de locatie van de sportbeoefening te bestuderen. De bevindingen

weergegeven in Figuur 3a tonen aan dat het overgrote deel van de sportbeoefenaars niet georganiseerd en dus buiten clubverband aan sport doet. Meer bepaald gaat het om drie kwart van de sporters in 2009. Dit cijfer is lichtjes gedaald ten aanzien van 2009. Iets minder dan een derde van de sporters blijkt daarentegen sportactief in verenigingsverband. Het betreft hier sporters die actief lid zijn van een unisportclub, met name een club waarin één sport beoefend wordt. De sportdeelname in een multisportclub ligt in Vlaanderen lager, maar deze vorm van lidmaatschap heeft wel aan belang gewonnen tijdens het voorbije decennium: van vijf naar negen procent (Figuur 3b). Ook het sporten in buurtsportverband is opvallend gestegen, met name van twee procent in 2009 naar zes procent in 2020 (Figuur 3b). De sterkste toename noteren we voor de sportdeelname in commercieel verband. Dit aandeel is namelijk verdrievoudigd gedurende de bestudeerde periode: van zeven procent in 2009 naar 21 procent in 2020 (Figuur 3a). Dit succes kan onder meer toegeschreven worden aan de verdere popularisering van fitness (supra). Ook bewegingsvormen als fiets-, wandel- en loopsport worden steeds meer door commerciële aanbieders georganiseerd, bijvoorbeeld in de vorm van toegankelijke en aantrekkelijke breedte-sportevenementen. Het sporten in extra-curriculair verband blijkt daarentegen een beperkt aandeel te hebben, dat bovendien aan belang ingeboet heeft sinds 2009. Hier dient natuurlijk wel voor ogen gehouden te worden dat het merendeel van de onderzochte populatie volwassenen betreft.

Figuur 3a. Evolutie van de sportbeoefening naar verband bij 15- tot 85-jarigen in Vlaanderen, 2009-2020 (percentages in functie van de sportactieve populatie)

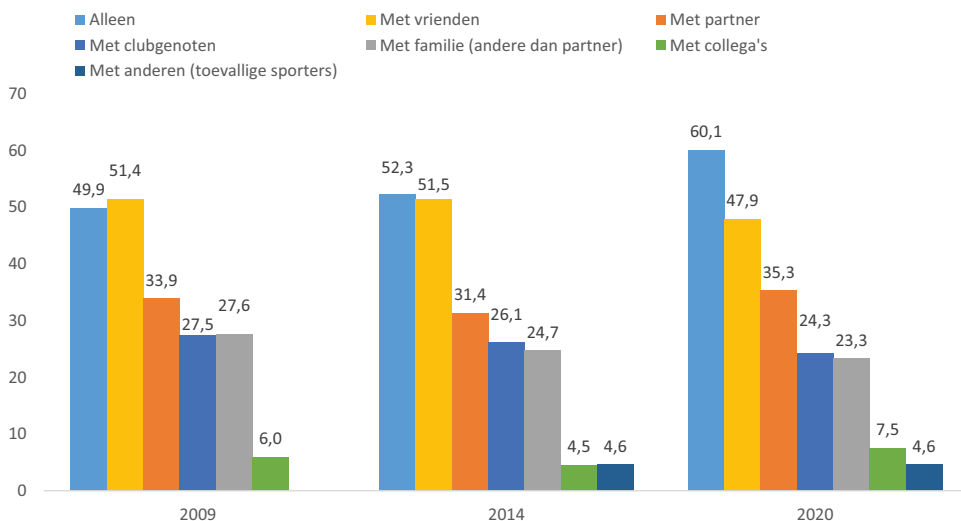

Figuur 3b. Evolutie van de sportbeoefening naar verband bij 15- tot 85-jarigen in Vlaanderen, 2009-2020 (percentages in functie van de sportactieve populatie)

Naast het verband kunnen we ook het gezelschap waarin gesport wordt trendmatig becijferen. Uit Figuur 4 kan worden afgeleid dat Vlamingen voornamelijk alleen of met vrienden sporten. Daarbij valt op dat het alleen sporten duidelijk aan belang wint gedurende de voorbije jaren. Waar in 2009 vijf op de tien sporters aangaf zonder gezelschap sportactief te zijn, is dit cijfer intussen gestegen naar zes op de tien sporters. Wellicht ligt het sterk toegenomen gebruik en belang van sportapplicaties en sportwearables hier (mee) aan de basis, samen met een (nog meer) geïndividualiseerd tijdsgebruik (zie ook Helsen et al., 2022a; Janssen et al., 2017). Het samen met vrienden sporten is bij de helft van de sporters een geliefkoosde gezelschapsvorm, maar deze blijkt gedurende de bestudeerde periode eerder stabiel gebleven te zijn. Gezelschapsvormen die slechts een derde of minder van de sporters weten te bekoeren zijn het sporten met de partner, met andere familieleden, met collega's en met al dan niet toevallige andere sporters. Het in familieverband sporten neemt bovendien iets af.

Figuur 4. Evolutie van de sportbeoefening naar gezelschap bij 15- tot 85-jarigen in Vlaanderen, 2009-2020 (percentages in functie van de sportactieve populatie)

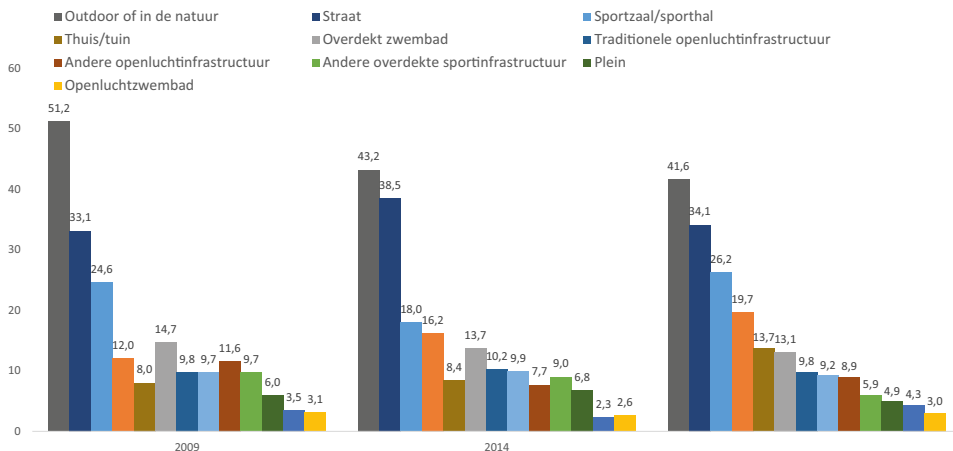

Als derde en laatste aspect van de organisatorische context van de sportbeoefening werpen we ten slotte ook een blik op de plaats waar aan sport gedaan wordt. Uit de analyse weergegeven in Figuur 5 mag blijken dat het outdoor of in de natuur sporten erg populair is in Vlaanderen, doch iets aan belang heeft ingeboet. Eenzelfde trend blijkt zich voor te doen wat het sporten op straat betreft. Het gaat hier in 2020 respectievelijk om vier en drie op de tien sporters. De publieke ruimte blijkt dus een belangrijke plaats te zijn voor het actief beoefenen van vrijetijdssport. Specifieke sportplaatsen, met name een sportzaal, sporthal en fitnessruimte, zijn weliswaar iets minder populair maar nemen wel toe aan belang. In 2020 maken een kwart tot een vijfde van de sporters hiervan gebruik. Ook de sportbeoefening in eigen huis of tuin zit in de lift: van acht naar veertien procent. Hiertoe behoren ook het binnenshuis fietsen, lopen, roeien en steppen, oftewel beweegvormen die via tal van 'sportdomotica'¹⁷ gefaciliteerd worden. Het valt daarentegen op dat minder dan vijf procent van de sportbeoefenaars terug te vinden is in schoolsportinfrastructuur. Hoewel heel wat scholen in Vlaanderen over eigen sportfaciliteiten beschikken (zie Steeland

17 Met het neologisme 'sportdomotica' worden huishoudtoestellen bedoeld die het sporten binnenshuis mogelijk maken, waaronder een crosstrainer, fietsergometer, loopband of roeimachine. Bewegingsvormen worden steeds meer elektronisch en virtueel ondersteund, waarbij er een onderscheid moet gemaakt worden tussen het zogenaamde e-sporten en e-sports. Wij doelen hierbij wel degelijk op het eerste, waarbij het gaat om zelf sporten met een cardiovasculair effect, en dit met behulp van apps en gadgets. Voorbeelden hier zijn het *Wii*-en en het *Zwift*-en. Vermoed wordt dat de corona-pandemie de aandacht voor het thuisporten (met technologie) versterkt heeft. Voor het onderzoek naar de sportbeoefening tijdens de corona-periode verwijzen we naar het volgende hoofdstuk. Het is dus belangrijk om te vermelden dat het hier niet gaat om *e-sports* (*electronic sports*), aangezien dit competitief gamen betreft – oftewel het spelen van digitale wedstrijdspellten op elektronische apparaten – zonder zelf echt te bewegen. Voorbeelden zijn *FIFA* en *Street Fighter*.

et al., 2017; Van Hecke et al., 2008), blijken deze aldus tot op heden slechts in beperkte mate voor de beoefening van sport gebruikt te worden buiten de schooluren.

Figuur 5. Evolutie van de sportbeoefening naar locatie bij 15- tot 85-jarigen in Vlaanderen, 2009-2020 (percentages in functie van de sportactieve populatie)

3.5. Veranderingen in de sociale gelaagdheid van de sportbeoefening

Net als heel wat andere vrijetijdsbestedingen kent de actieve deelname aan sport eveneens een sociaal gelaagd karakter. Ook voor Vlaanderen is aangetoond dat het sportparticipatiegedrag nog steeds geen gedemocratiseerd patroon kent, ondanks de sterk toegenomen popularisering van deze vorm van vrijetijdsdeelname (zie Scheerder & Thibaut, 2021b; Thibaut et al., 2019). Op basis van de PaS-data kan een analyse uitgevoerd worden om na te gaan in welke mate de sociale gelaagdheid van sport zich nog steeds voordoet, en dit voor wat betreft heel wat achtergrondkenmerken. Onderstaand presenteren we systematisch, doch beknopt, de belangrijkste bevindingen met betrekking tot de sportbeoefening in functie van een reeks demografische, socioculturele en socio-economische variabelen.

In eerste instantie gaan we na of er anno 2020 naar geslacht, leeftijd, migratieachtergrond en gezinssamenstelling nog steeds opmerkelijke verschillen bestaan. Uit Figuur 6 mag blijken dat in vergelijking met vrouwen meer mannen sportactief zijn en dat er geen sprake is van een significante evolutie doorheen de jaren. Meer bepaald komt twee derde van de mannen actief met sport in contact, terwijl dit bij vrouwen minder dan zestig procent bedraagt.

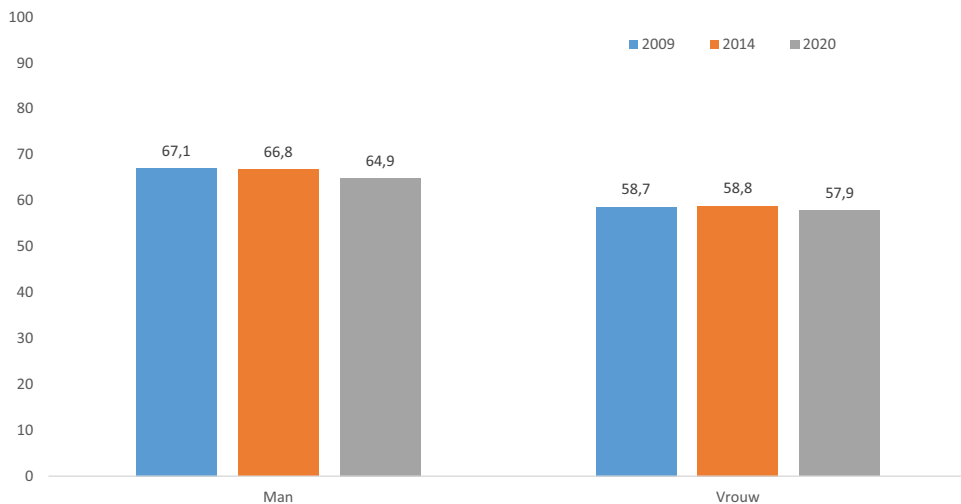
Wat de leeftijd betreft, is duidelijk dat meer jongeren (< 26 jaar) dan ouderen sportactief zijn en dat er ook hier geen beduidend verschil over de bestudeerde periode

genoteerd kan worden (Figuur 7). Hierbij dient een belangrijke kanttekening te worden gemaakt, met name dat voor de 15- tot en met 17-jarigen er een opvallende daling heeft plaatsgevonden. Waar tot en met 2014 deze groep van schoolgaanden het hoogst van alle leeftijdsgroepen scoorde, is dit in 2020 niet meer het geval. Van ruim tachtig procent sportdeelname valt deze groep immers terug naar minder dan zeventig procent. Op het moment dat jongeren het middelbaar onderwijs verlaten, blijken zij dus meer dan vroeger ook de actieve sportbeoefening achter zich te laten.

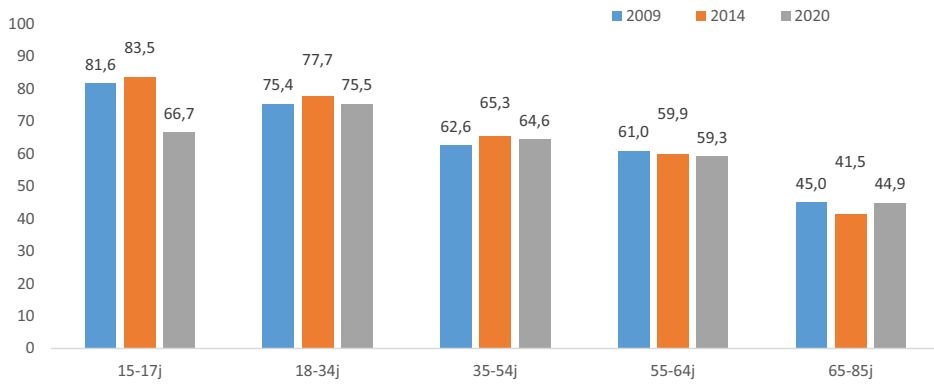
Voor mensen met een migratieachtergrond noteren we evenmin een rooskleurig plaatje (Figuur 8). Waar deze groep in 2009 geen lager participatiecijfer liet optekenen ten aanzien van mensen zonder een migratieachtergrond, is dat vanaf 2014 en zeker in 2020 heel duidelijk het geval. Voor mensen zonder migratieachtergrond kunnen we spreken van een stabilisatie in het sportdeelnamegedrag: iets meer dan zestig procent blijkt sportactief. De sportparticipatiegraad van mensen met een migratieachtergrond is daarentegen opvallend gedaald van 65 procent in 2009 naar 52 procent in 2020.

Wat de samenstelling van het gezin naar de leeftijd van het jongste kind betreft, blijken er echter geen significante verschillen te kunnen worden vastgesteld (Figuur 9). Bovendien is er hier ook geen sprake van een trend. Of het jongste kind jonger dan wel ouder dan dertien jaar is, alsook of men geen (inwonende) kinderen heeft blijkt geen bepalende rol te spelen inzake het sportdeelnamegedrag.

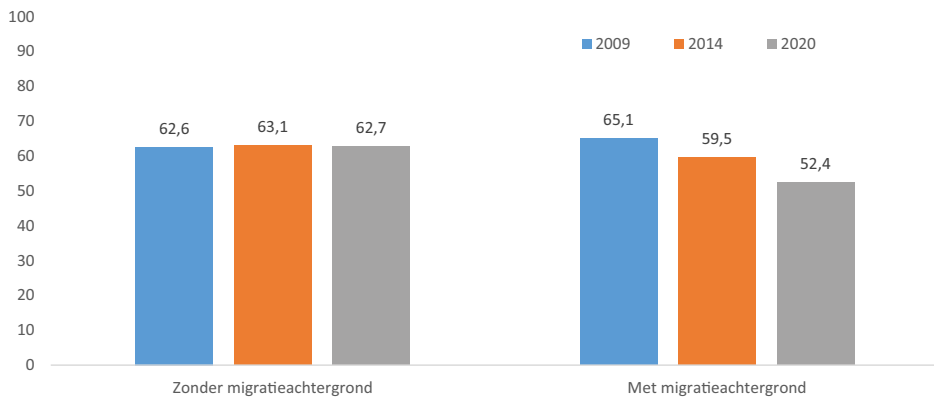
Figuur 6. Evolutie van de sportbeoefening naar geslacht bij 15- tot 85-jarigen in Vlaanderen, 2009-2020 (percentages in functie van de totale populatie)

Figuur 7. Evolutie van de sportbeoefening naar leeftijd bij 15- tot 85-jarigen in Vlaanderen, 2009-2020 (percentages in functie van de totale populatie)

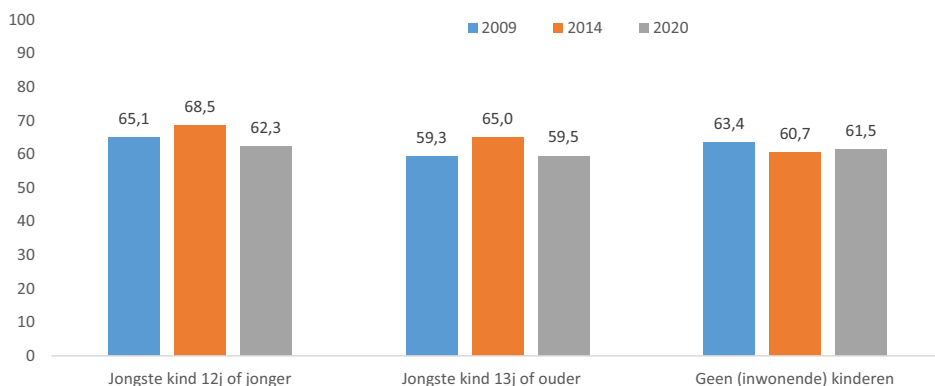

Figuur 8. Evolutie van de sportbeoefening naar migratieachtergrond bij 15- tot 85-jarigen in Vlaanderen, 2009-2020 (percentages in functie van de totale populatie)

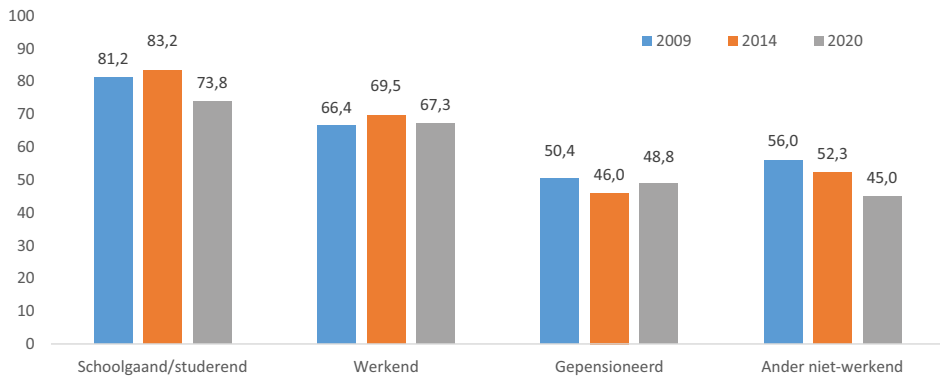
Figuur 9. Evolutie van de sportbeoefening naar gezinssamenstelling bij 15- tot 85-jarigen in Vlaanderen, 2009-2020 (percentages in functie van de totale populatie)

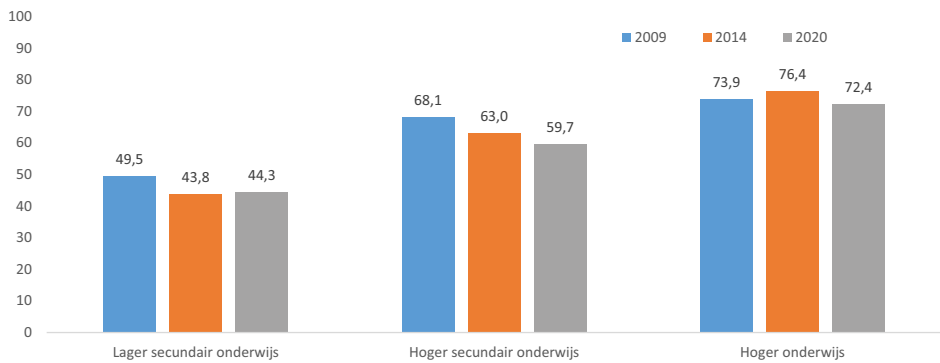
Mensen die studeren laten nog steeds hoge(re) sportparticipatiecijfers registreren. Dat blijkt wanneer we deze groep inzake sportdeelnamegedrag met andere zogenaamde verzorgingsposities vergelijken (zie Figuur 10). Driekwart van de studenten is met name sportactief. Van de andere verzorgingsposities scoren mensen die werkzaam zijn (67 procent) beduidend hoger dan mensen die gepensioneerd zijn (49 procent) enerzijds en mensen die niet-werkzaam (werkonbekwaam, werkloos, werkzoekend, etc.) zijn (45 procent) anderzijds.

Voortbouwend op deze analyse zien we dat ook in functie van andere socioculturele en socio-economische kenmerken opvallende verschillen gecontinueerd worden. Meer bepaald blijven het opleidingsniveau (Figuren 11 en 12) en het inkomen (Figuren 13 en 14) sterke determinanten van actieve sportbeoefening. Mensen met een lager opleidingsniveau, mensen waarvan (een van) de ouders lager opgeleid is/zijn, mensen die minder verdienen en mensen die aangeven (zeer) moeilijk rond te komen met hun inkomen blijken nog altijd aanzienlijk minder te participeren in vrijetijdssport. Voor de hoger opgeleiden enerzijds en voor de laagste inkomensgroep anderzijds, noteren we daarbij bovendien een opvallende negatieve trend. Gezien de eerder lage steekproefgrootte in de PaS20 dienen we evenwel voorzichtig te zijn om hier al te voorbarige conclusies te formuleren.

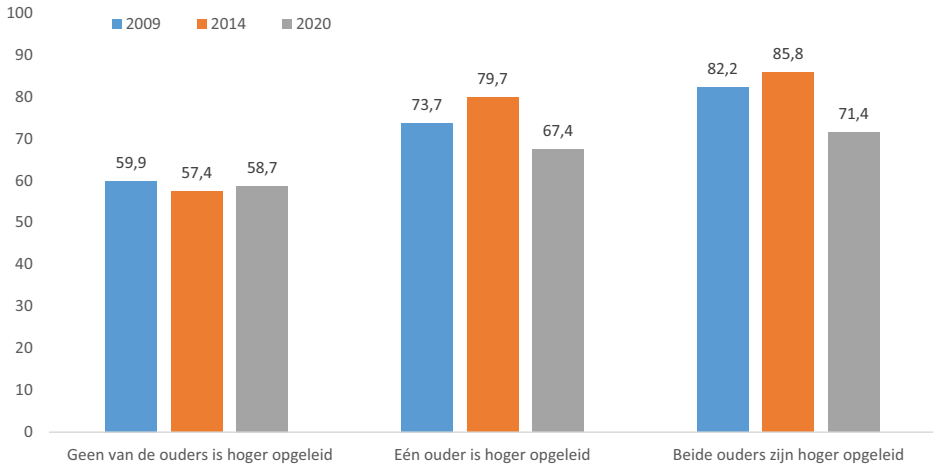
Figuur 10. Evolutie van de sportbeoefening naar verzorgingspositie bij 15- tot 85-jarigen in Vlaanderen, 2009-2020 (percentages in functie van de totale populatie)

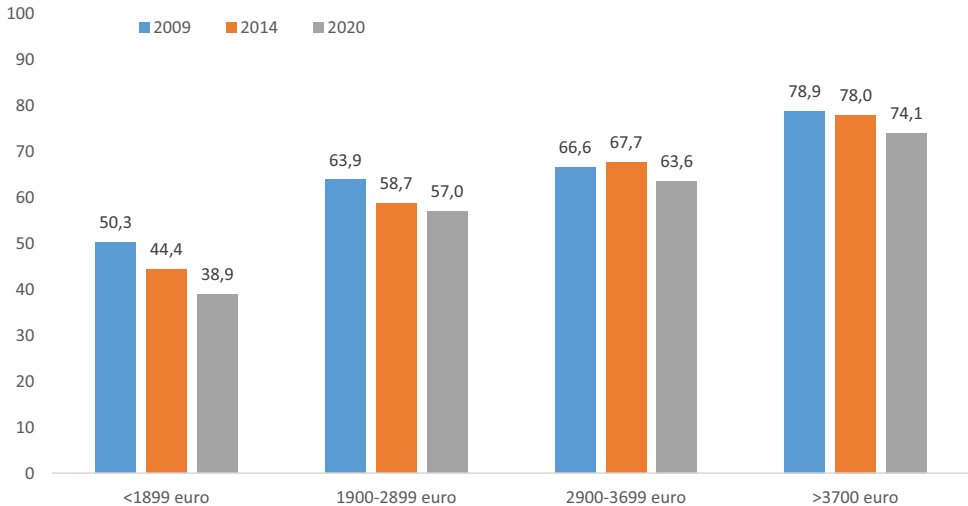
Figuur 11. Evolutie van de sportbeoefening naar opleidingsniveau bij 15- tot 85-jarigen in Vlaanderen, 2009-2020 (percentages in functie van de totale populatie)

Figuur 12. Evolutie van de sportbeoefening naar opleidingsniveau van de ouders bij 15- tot 85-jarigen in Vlaanderen, 2009-2020 (percentages in functie van de totale populatie)

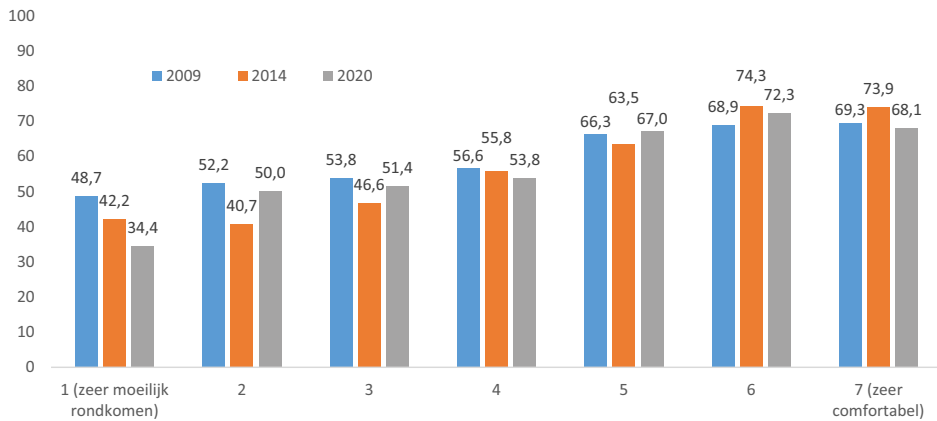

Figuur 13. Evolutie van de sportbeoefening naar reëel inkomen bij 15- tot 85-jarigen in Vlaanderen, 2009-2020 (percentages in functie van de totale populatie)

Noot: Net zoals in de publicaties op basis van de PaS09 (zie Scheerder et al., 2011c) en de PaS14 (zie Scheerder et al., 2015b) wordt hier naar het totale netto maandinkomen van het huishouden gekeken (inclusief uitkeringen, kindergeld, vervangingsinkomen, rente uit kapitaal, etc.). Omdat het hierbij, zoals steeds, over een inschatting gaat door de respondent, en dat voor (in het bijzonder jongere) respondenten geen evidente oefening is, werken we met vier categorieën waarin met inkomensintervallen gewerkt wordt.

Figuur 14. Evolutie van de sportbeoefening naar subjectief inkomen bij 15- tot 85-jarigen in Vlaanderen, 2009-2020 (percentages in functie van de totale populatie)

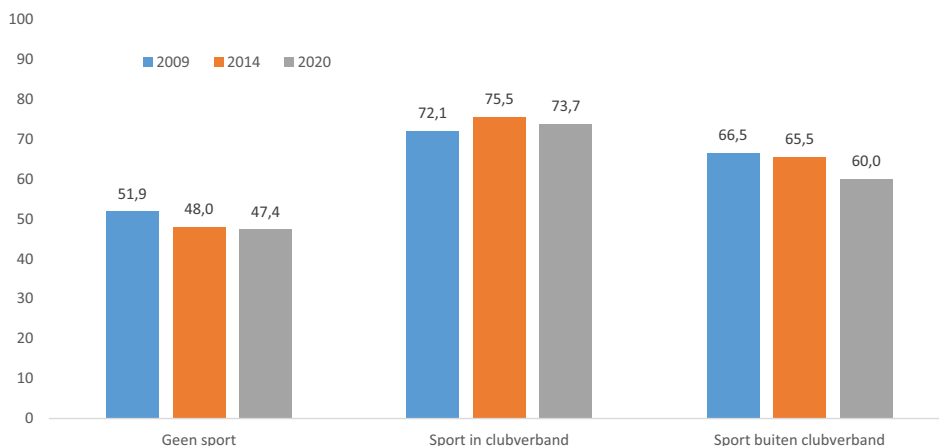

Niet alleen naar eerder traditionele achtergrondkenmerken zoals hierboven beschreven, maar ook in functie van het zogenaamde '(parenteel) sportkapitaal' kan een analyse op basis van de PaS-data uitgevoerd worden. Uit Figuur 15 blijkt dat mensen die vroeger, met name tussen twaalf en veertien jaar, niet (in clubverband) aan sport deden lagere sportparticipatiecijfers op latere leeftijd laten noteren. Concreet blijkt dat van de mensen die vroeger niet aan (club)sport deden slechts vijf (zes) op de tien sportactief is op latere leeftijd. Voor de mensen die vroeger uitsluitend buiten clubverband sportten noteren we bovendien een negatieve trend.

In functie van het jeugdig sportkapitaal van de ouder(s) kunnen eveneens opmerkelijke participatieverschillen vastgesteld worden (Figuur 16). Indien geen of slechts één van beide ouders sportactief was tijdens de jeugd, namelijk tussen twaalf en veertien jaar, blijkt de sportparticipatiegraad lager te liggen dan bij mensen waarvan beide ouders in hun jeugd jaren sportactief waren. Het gaat anno 2020 respectievelijk om zes, zeven en zeven op de tien mensen die sportactief is naargelang geen, slechts één dan wel beide ouders aan sport deden tijdens hun jeugd.

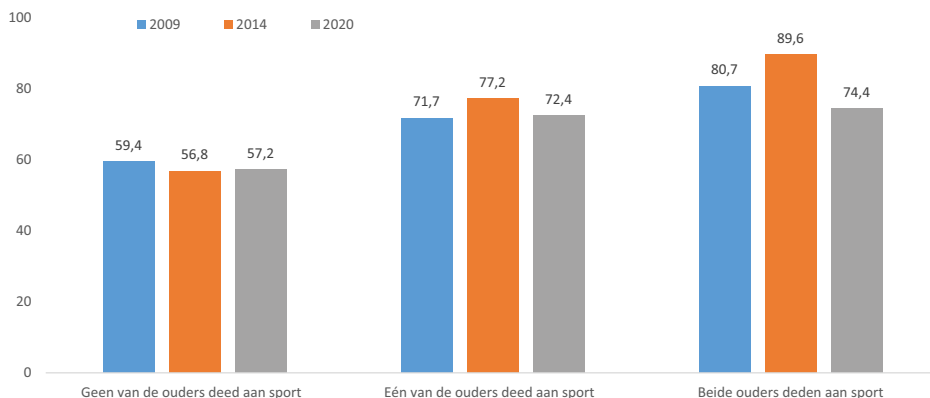
Zelf een (club)sportactief verleden hebben en/of ouders hebben die tijdens hun jeugd jaren sportactief waren, levert aldus klaarblijkelijk hogere sportdeelnamecijfers op.

Figuur 15. Evolutie van de sportbeoefening naar sportkapitaal bij 15- tot 85-jarigen in Vlaanderen, 2009-2020 (percentages in functie van de totale populatie)

Noot: Sportkapitaal wordt hier geoperationaliseerd als de sportbeoefening van de respondent tussen 12 en 14 jaar

Figuur 16. Evolutie van de sportbeoefening naar sportkapitaal van de ouder(s) bij 15- tot 85-jarigen in Vlaanderen, 2009-2020 (percentages in functie van de totale populatie)

Noot: Sportkapitaal van de ouder(s) wordt hier geoperationaliseerd als de sportbeoefening van de ouder(s) tussen 12 en 14 jaar. Indien we uitspraken wensen te doen over het effect van bepaalde achtergrondkenmerken op het sportdeelnamegedrag, volstaan de hierboven gepresenteerde bevindingen op basis van descriptieve analyses niet. Op basis van een multivariate regressieanalyse kunnen netto-effecten berekend worden. Op die manier houden we rekening met meerdere onafhankelijke variabelen, waardoor we het (club)sportparticipatiegedrag kunnen verklaren. Uit het regressiemodel betreffende het actief sportcontact blijkt dat – na controle voor geslacht, verzorgingspositie, subjectief inkomen, gezinssamenstelling, migratieachtergrond, cultuurparticipatie door de ouders en sportbeoefening vroeger door de ouders – de leeftijd, de sportbeoefening vroeger en het opleidingsniveau significante effecten laten optekenen. Meer bepaald hebben 18- tot en met 54-jarigen beduidend meer kans om actief met sport in contact te komen in vergelijking met 65-plussers (zie Tabel 4, linkerdeel). Indien respondenten tijdens hun jeugd (i.c. twaalf tot veertien jaar) in clubverband aan sport deden, hebben zij meer kans op een actief sportcontact tijdens latere levensjaren. Naar opleiding is duidelijk dat lager opgeleiden significant lager scoren voor actief sportcontact. Deze groep heeft aldus beduidend minder kans om sportactief te zijn.

Tabel 4. Associatie tussen enerzijds (i) actief sportcontact en (ii) clubsportdeelname en anderzijds achtergrondkenmerken van 15- tot 85-jarigen in Vlaanderen anno 2020, coëfficiënten (Exp(B)) van de binaire logistische regressieanalyse

	Actief sportcontact (N=508, totale populatie)				Clubsportdeelname (N=306, sportpopulatie)			
	B	Wald	Sig.	Exp(B)	B	Wald	Sig.	Exp(B)
Geslacht								
		0,011	0,959	1,011	-0,383	1,975	0,160	0,682
	Vrouw							
	Man (ref.)							
Leeftijd		5,875	0,209			5,524	0,238	
	15-17 jaar	0,793	0,334	2,210	0,011	0,000	0,992	1,011
	18-34 jaar	1,379	0,023	3,969	-0,700	0,669	0,413	0,497
	35-54 jaar	1,298	0,029	3,663	-0,451	0,279	0,597	0,637
	55-64 jaar	1,012	0,056	2,751	0,300	0,155	0,694	1,350
	65-85 jaar (ref.)							
Migratieachtergrond								
	Ja	-0,143	0,638	0,867	-0,191	0,171	0,679	0,826
	Nee (ref.)							
Gezinssamenstelling		4,214	0,122			0,183	0,913	
	Inwonend kind 13-30 jaar	-0,053	0,880	0,948	-0,123	0,068	0,794	0,884
	Geen inwonend kind	0,538	0,096	1,712	0,063	0,026	0,872	1,065
	Inwonend kind van <12 jaar (ref.)							
Verzorgingspositie ¹⁸		4,226	0,121			3,823	0,148	
	Werkend	0,596	0,128	1,816	1,335	2,729	0,099	3,798
	Gepensioneerd	1,155	0,055	3,173	0,392	0,139	0,709	1,480
	Schoolgaand (ref.)							

¹⁸ In tegenstelling tot de bivariante analyses (supra) waar de N voldoende groot is voor de categorie 'Ander niet-werkend', is dit niet het geval in de multivariate analyse. Omwille van deze te kleine N werken we in het bovenstaande regressiemodel met drie in plaats van vier categorieën voor verzorgingspositie.

	Actief sportcontact (N=508, totale populatie)			Clubsportdeelname (N=306, sportpopulatie)		
Opleidingsniveau		8,329	0,040		10,563	0,014
	Volgt nog onderwijs	0,674	0,272	1,962	2,397	0,010
	Maximaal lager secundair onderwijs	-0,697	0,026	0,498	-0,050	0,907
	Maximaal hoger secundair onderwijs	-0,376	0,156	0,687	-0,443	0,182
	Hoger onderwijs (ref.)					
Subjectief inkomen		3,381	0,184		0,466	0,792
	(Zeer) moeilijk rondkomen	0,509	0,156	1,663	0,251	0,685
	Eerder neutraal	0,700	0,067	2,015	0,077	0,901
	(Zeer) gemakkelijk rondkomen (ref.)					
Sportparticipatie vroeger		7,829	0,020		5,523	0,063
	Sportparticipatie op leeftijd van 12-14 jaar	0,419	0,204	1,520	-1,268	0,019
	Clubsportparticipatie op leeftijd van 12-14 jaar	0,690	0,005	1,994	-0,275	0,387
	Geen sportparticipatie op leeftijd van 12-14 jaar (ref.)					
Sportparticipatie ouders vroeger		0,610	0,737		1,176	0,555
	1 sportactieve ouder	0,214	0,610	1,238	0,317	0,313
	2 sportactieve ouders	0,083	0,846	1,086	-0,058	0,905
	Geen sportactieve ouders (ref.)					
Cultuurparticipatie ouders						
	Ja	0,039	0,862	1,040	-0,181	0,521
	Nee (ref.)					
Constante		-2,103	0,006	0,122	-1,012	0,441
Nagelkerke R ²			0,175		0,594	0,441
Δ -2LL			581,7 (p <.001)		360,7 (p <.01)	

In het rechterdeel van Tabel 4 geven we de resultaten weer van de regressieanalyse met betrekking tot de deelname aan sport in clubverband. Ook uit deze analyse blijkt dat het opleidingsniveau bepalend is. Wie met name nog onderwijs volgt, heeft tot elf keer meer kans om clubsportactief te zijn. De negatieve relatie tussen buiten clubverband sportactief geweest te zijn tijdens de jeugd enerzijds en clubsportparticipatie nu anderzijds, lijkt op het eerste gezicht contra-intuïtief. De vermoedelijke verklaring hiervoor is dat we in het clubparticipatiemodel enkel wie actief aan sport doet opnemen, wat impliceert dat wie in zijn/haar jeugd niet in clubverband aan sport deed, dit op latere leeftijd ook niet blijkt te doen. Samengevat kunnen we stellen dat opleiding, sportbeoefening als kind en leeftijd anno 2020 nog steeds als belangrijke determinanten van sportbeoefening kunnen worden beschouwd. De actieve deelname aan (club-)sport blijft aldus een sociaal gelaagd patroon vertonen.

4. CONCLUSIE

De Vlaamse overheid voert reeds sinds meer dan een halve eeuw een actief sportstuleringsbeleid. Vlaanderen was bij de start van dit 'Sport voor Allen'-beleid een van de toonaangevende pioniers in Europa. Deze beleidstraditie gaat hand in hand met het op regelmatige basis voeren van wetenschappelijk onderzoek naar het sportdeelnamegedrag van Vlamingen.

In deze bijdrage werd een zo volledig mogelijk overzicht gegeven van langlopende sportparticipatiestudies die in Vlaanderen, sinds het ontstaan van een autonoom Vlaams sportbeleid, gevoerd werden/worden. Dergelijk herhaald cross-sectioneel onderzoek maakt het mogelijk om een vergelijking doorheen de tijd te maken, en aldus trends en ontwikkelingen inzake vrijetijdssportdeelname te becijferen. Empirisch onderbouwd surveyonderzoek is dan ook een belangrijk instrument waarmee beleidsmakers hun sportpromotiebeleid kunnen (bij)sturen, parallel aan de resultaten van andersoortige studies en meetmethoden op basis waarvan de actieve deelname aan sport in kaart gebracht kan worden.

Uit de PaS-bevindingen weergegeven in dit hoofdstuk komt naar voor dat het merendeel van de Vlamingen – met name zes op de tien – op een actieve manier met sport in contact komt gedurende de vrije tijd. Echter, een minderheid van deze sporters beoefent zijn of haar sport in een sportclub. Het merendeel van de sportbeoefenaars blijkt buiten verenigingsverband sportactief te zijn. Bovendien doen steeds meer mensen in een commerciële setting aan sport. De populariteit van het anders- en niet-georganiseerd sporten enerzijds en van het in commercieel verband sporten anderzijds mag ook duidelijk blijken uit de sportvoorkeur die Vlamingen erop na houden: erg populaire sporten zijn sporten waarvoor niet noodzakelijk een lidmaatschap van een traditionele sportclub vereist is, met name (de recreatieve variant van) fiets-, wandel-, loop- en zwemsport. Het sterk gestegen aantal mensen dat aan fitness doet, onderstreept dan weer het verder toegenomen belang van het commerciële sport- en

beweegaanbod. Ook uit het gezelschap waarin, en de locatie waar mensen sportactief zijn blijkt de populariteit van eerder informele vormen van sportbeoefening. Meer bepaald is het alleen aan sport doen populairder dan ooit enerzijds, en blijkt ook anderzijds het in de natuur en op straat sporten erg veel mensen te bekoren. Op basis van het sportparticipatiegedrag dat Vlamingen vertonen, kunnen we aldus stellen dat de sportbeoefening duidelijke kenmerken vertoont van informalisering en commercialisering.

Dat sportparticipatie als een erg populaire vorm van vrijetijdsbesteding kan worden beschouwd, impliceert evenwel nog steeds niet dat er ook sprake zou zijn van een gedemocratiseerde sportdeelname. Ondanks meer dan vijftig jaar breedtesportbeleid in Vlaanderen kunnen er nog altijd opvallende verschillen vastgesteld worden tussen diverse groepen in de samenleving. Het opleidingsniveau, maar ook de sportbeoefening tijdens de jeugd en ook de leeftijd, blijken anno 2020 erg bepalende factoren te zijn. Wie laagopgeleid is en/of over een laag sportkapitaal beschikt, heeft een significant hogere kans om sportinactief te zijn. En ook leeftijd is dus determinerend, in die zin dat zowel schoolverlaters als ouderen opvallend meer kans hebben om niet aan sport te doen tijdens de vrije tijd. Dit geeft aan dat er blijvend dient ingezet te worden op een gedifferentieerd sportbeleid. Indien de Vlaamse overheid zoveel mogelijk mensen aan het sporten wil krijgen, dienen kansengroepen als sociaal kwetsbaren, bewegingsinactieven, jongeren en ouderen extra aandacht te krijgen in het sportpromotiebeleid dat Vlaanderen voert. Blijvende beleidsinspanningen in samenspraak en samenwerking met actoren uit zowel de clubgeorganiseerde sport, het onderwijs als het bedrijfsleven zijn hier noodzakelijk.

REFERENTIES

- Bollen, K., Claeyts, U., Hertogen, J. & Naeyaert, D. (1982-83). *Sportbeoefening in Vlaanderen opnieuw bekeken* (5 vol.). Leuven: KU Leuven/Sociologisch Onderzoeksinstituut.
- Borgers, J., Vanreusel, B., Lefevre, J. & Scheerder, J. (2018). Involvement in non-club organized sport. Organizational patterns of sport participation from a longitudinal life course perspective. *European Journal for Sport & Society* 15(1): 58-77.
- Borgers, J., Vos, S. & Scheerder, J. (2015). Belgium (Flanders). Trends and governance in running. In: J. Scheerder, K. Breedveld & J. Borgers (Eds.). *Running across Europe. The rise and size of one of the largest sport markets*. (pp. 28-58). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Bosscher, M. & Claeyts, U. (1986-87). *Sportbeoefening in Vlaanderen, 1985* (3 vol.). Leuven: KU Leuven/Sociologisch Onderzoeksinstituut.
- Breedveld, K. (2014). *Sportparticipatie. Uitdagingen voor wetenschap en beleid* (Inaugurele rede). Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen.
- Claeyts, U., Suetens, P., Hertogen, J. & Theys, J. (1976-77). *Sportbeoefening in Vlaanderen* (4 vol.). Leuven: KU Leuven/Sociologisch Onderzoeksinstituut.
- DaCosta, L.P. & Miragaya, A. (Eds.) (2002). *Worldwide experiences and trends in Sport for All*. Aachen: Meyer & Meyer Sport.
- Deyaert, J., Weenas, D., van Tienoven, T.P., Minnen, J. & Glorieux, I. (2015). *Sportparticipatie van de Vlaming*. Brussel: Vrije Universiteit Brussel/Vakgroep Sociologie/Onderzoeksgroep TOR. <https://torvub.be/TOR-publications/>
- European Commission (2004). *The citizens of the European Union and sport* (Special Eurobarometer 213/Wave EB62.0). Brussels: European Commission/Directorate-General for Education & Culture.

- European Commission (2010). *Sport and physical activity* (Special Eurobarometer 334/Wave EB72.3). Brussels: European Commission/Directorate-General for Education & Culture.
- European Commission (2014). *Sport and physical activity* (Special Eurobarometer 412/Wave EB80.2). Brussels: European Commission/Directorate-General for Education & Culture.
- European Commission (2018). *Sport and physical activity* (Special Eurobarometer 472/Wave EB88.4). Brussels: European Commission/Directorate-General for Education, Youth, Sport & Culture.
- European Commission (2022). *Sport and physical activity* (Special Eurobarometer 525/Wave EB97.3). Brussels: European Commission/Directorate-General for Education, Youth, Sport & Culture.
- Glorieux, I., Coppens, K., Koelet, S., Moens, M. & Vandeweyer, J. (2002). *Vlaanderen in uren en minuten. De tijdsbesteding van de Vlamingen in 480 tabellen (CD-rom)*. Brussel: VUBPress.
- Glorieux, I., de Korte, K., van Tienoven, T.P., Minnen, J., Deyaert, J., Mészáros, E., Magits, J., Verbeyleen, J. & Weenas, D. (2015). *België geklokt. Resultaten van het Belgisch tijdsbestedingsonderzoek 2013 (TBO'13)*. Brussel: Vrije Universiteit Brussel/Vakgroep Sociologie/Onderzoeksgroep TOR. https://torvub.be/torwebdat/publications/t2015_35.pdf
- Heirweg, S. (2019). *Gender en sport. Een exploratief onderzoek naar de sportparticipatie van transgender personen in Vlaanderen* (Gent: UGent; masterproef voorgelegd tot het behalen van de graad van Master in Gender & Diversiteit). www.scriptiebank.be/scriptie/2019/gender-en-sport-een-exploratief-onderzoek-naar-de-sportparticipatie-van-transgender
- Heirweg, S., Motmans, J. & Scheerder, J. (2019). *Quick scan van de sportdeelname door transgender personen* (Beleid & Management in Sport Infographics 61). Leuven/Gent: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid – UGent/Infopunt Transgender. <https://faber.kuleuven.be/BMS/infographics/>
- Helsen, K., Corthouts, J., Thibaut, E. & Scheerder, J. (2020a). The (r)evolution of the Flemish fitness industry. In: J. Scheerder, H. Vehmas & K. Helsen (Eds.). *The rise and size of the fitness industry in Europe. Fit for the future?* (pp. 73-94). Cham: Palgrave Macmillan.
- Helsen, K., Janssen, M., Vos, S. & Scheerder, J. (2022a). Two of a kind? Similarities and differences between runners and walkers in sociodemographic characteristics, sports related characteristics and wearable usage. *International Journal of Environmental Research & Public Health* 19(15): 9284.
- Helsen, K. & Scheerder, J. (2021). *Sports participation, physical (in)activity and overweight in the European Union. A comparative study based on pan-European data 2002-2017* (Sport Policy & Management Studies 67). Leuven: KU Leuven/Policy in Sports & Physical Activity Research Group. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/spm-studies/bms67.pdf>
- Helsen, K. & Scheerder, J., m.m.v. Thibaut, E. (2021). *De sportieve fietser in kaart gebracht. Leuvense Fietsport Studie 2.0 (LFS2.0): een typologie van fietsporters in Vlaanderen* (Beleid & Management in Sport Studies 109). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/bms-studies/studies/bms109-2.pdf>
- Helsen, K. & Scheerder, J., m.m.v. Vos, S., Salazar, N., Lanclus, E., Könecke, T., Hugaerts, I. & Thibaut, E. (2022b). *De Vlaamse loop- en wandelsporter in beeld. Leuven Running & Walking Study2.0 (LRWS2.0): resultaten van de loopporters (deel 2)* (Beleid & Management in Sport Studies 111). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/bms-studies/studies/bms111.pdf>
- Helsen, K. & Scheerder, J., with the cooperation of Alexandris, K. & Hover, P. (2020b). *Flemish running events in international perspective: participant profile, motivation and attitudes. Results based on the European RUN for HEALTH project* (Sport Policy & Management Studies 72). Leuven: KU Leuven/Policy in Sports & Physical Activity Research Group. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/spm-studies/bms72-spm.pdf>
- Hover, P., Romijn, D. & Breedveld, K. (2010). *Sportdeelname in crossnationaal perspectief. Benchmark sportdeelname op basis van de Eurobarometer 2010 en het International Social Survey Programme 2007*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Janssen, M., Scheerder, J., Thibaut, E., Brombacher, A. & Vos, S. (2017). Who uses running apps and sports watches? Determinants and consumer profiles of event runners' usage of running-related smartphone applications and sports watches. *PLoS One* 12(7): e0181167.
- KCM/OPS/JOP (2022). *Participatiesurvey 2020-2022. Cijferboek wave 1 (2020)*. Gent/Leuven/Brussel: Kenniscentrum Cultuur- & Mediaparticipatie/Onderzoekplatform Sport/Jugdonderzoekplatform.
- Lanclus, E., Helsen, K. & Scheerder, J., m.m.v. Vos, S., Salazar, N., Könecke, T., Hugaerts, I. & Thibaut, E. (2022). *De Vlaamse loop- en wandelsporter in beeld. Leuven Running & Walking Study2.0 (LRWS2.0): resultaten van de wandelporters (deel 3)* (Beleid & Management in Sport Studies 112). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep

- Sport- & Bewegingsbeleid. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/bms-studies/studies/bms112.pdf>
- Lefevre, J., Bouckaert, J., Duquet, W. & Van der Aerschot, H. (1999). *Barometer van de fysieke fitheid van de Vlaamse jeugd. Evolutie van de fysieke fitheid van de Vlaamse jeugd (12-18-jarigen) in de jaren '90*. Brussel: Interuniversitair Onderzoekscentrum voor Sportbeleid.
- Lefevre, J., Taks, M., Matton, L., Vanreusel, B., Scheerder, J., Van Gestel, J., Steens, G., Philippaerts, R., De Bourdeaudhuij, I., Balduck, A. & Wijndaele, K. (2002). *Onderzoek naar de graad van sportparticipatie en fysieke activiteit op Vlaams niveau* (Deelrapporten 1 en 2). Brussel: Interuniversitair Onderzoekscentrum voor Sportbeleid.
- Lievens, J. & Waeye, H. (2011). *Participatie in Vlaanderen. Basisgegevens van de Participatiesurvey 2009*. Leuven: Acco Academic.
- Lievens, J., Siongers, J. & Waeye, H. (2015). *Participatie in Vlaanderen. Basisgegevens van de Participatiesurvey 2014*. Leuven: Acco.
- Lievens, J., Waeye, H. & De Meulemeester, H. (2006). *Cultuurparticipatie gewikt en gewogen. Basisgegevens van de survey 'Cultuurparticipatie in Vlaanderen 2003-2004'* (Cultuurkijker). Antwerpen: De Boeck.
- Moens, M. & Scheerder, J. (2004). Social determinants of sports participation revisited. The role of socialization and symbolic trajectories. *European Journal for Sport & Society* 1(1): 35-49.
- Nicholson, M., Hoye, R. & Houlihan, B. (Eds.) (2011). *Participation in sport. International policy perspectives*. London: Routledge.
- Pauwels, G. & Scheerder, J. (2004). *Tijd voor vrije tijd? Vrijtijdsdeelname in Vlaanderen: sport, cultuur, media, sociale participatie en recreatie* (Stativaria 32). Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap/ Administratie Planning & Statistiek. <https://publicaties.vlaanderen.be>
- Pissens, L., Siongers, J., Lievens, J., Bradt, L. & Derluyn, I. (2019). *Vrije tijd van jongeren in migratie*. Brussel: Vlaamse overheid/Departement Cultuur, Jeugd & Media. <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/46873>
- Sabbe, S., Bradt, L., Roets, G. & Roose, R. (2019). Revisiting the notion of cohesion in community sport. A qualitative study on the lived experiences of participants. *Leisure Studies* 38(2): 274-287.
- Schaillée, H. & Theeboom, M. (2014). Dansen = kansen voor meisjes in maatschappelijk kwetsbare posities. In: B. Spruyt & J. Siongers (Eds.). *Gender(en). Over de constructie en deconstructie van gender bij Vlaamse jongeren*. (pp. 99-115). Leuven: Acco.
- Schaillée, H., Theeboom, M. & Skille, E. (2017). Adolescent girls' experiences of urban dance programmes. A qualitative analysis of Flemish initiatives targeting disadvantaged youth. *European Journal for Sport & Society* 14(1): 26-44.
- Scheerder, J. (2003). *Gelijke speelvelden? Sociale gelaagdheid van de vrijetijdssport vanuit een sociaal-cultureel veranderingsperspectief* (Leuven: KU Leuven; doctoraatsproefschrift).
- Scheerder, J. (2004). *Spelen op het middenveld. Vrijtijdsdeelname als ontspanning, ontplooiing en ontmoeting* (Cultuursociologische Essays 4). Tielt: Lannoo.
- Scheerder, J., Boen, F., Vos, S., Pelssers, J., Thibaut, E. & Vandermeerschen, H. (2011a). *Ouderen in-actie(f)? Sociaalwetenschappelijk onderzoek naar sportdeelname en sportbehoeften van 55-plussers in Vlaanderen* (Sociaalwetenschappelijk onderzoek naar Beweging & Sport 4). Gent: Academia Press.
- Scheerder, J., Borgers, J. & Willem, A. (2015a). Sportdeelname in Vlaanderen. De organisatorische context van sportbeoefening. In: J. Lievens, J. Siongers & H. Waeye (Eds.). *Participatie in Vlaanderen 2. Eerste analyses van de Participatiesurvey 2014*. (pp. 251-281). Leuven: Acco.
- Scheerder, J., Borgers, J. & Willem, A. (2015b). Sportdeelname in Vlaanderen. Trends en profielen. In: J. Lievens, J. Siongers & H. Waeye (Eds.). *Participatie in Vlaanderen 2. Eerste analyses van de Participatiesurvey 2014*. (pp. 209-249). Leuven: Acco.
- Scheerder, J., Decraene, M. & Laermans, R. (2007). De deelname aan vrijetijdssport. In: R. Laermans (Ed.). *Cultuurparticipatie in meervoud. Empirische bouwstenen voor een genuanceerde visie op de cultuurdeelname in Vlaanderen* (Cultuurkijker). (pp. 246-265). Antwerpen: De Boeck.
- Scheerder, J. & Pauwels, G. (2002). *Vlaanderen sportief gepeild! Resultaten van de APS-survey 1999* (Stativaria 26). Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap/Administratie Planning & Statistiek. <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/609>
- Scheerder, J. & Pauwels, G. (2005). In-actie(f)? Naar een verklaringsmodel voor actieve sportbeoefening in Vlaanderen. In: J. Lievens & H. Waeye (Eds.). *Cultuurparticipatie in breedbeeld. Eerste analyses van de survey 'Cultuurparticipatie in Vlaanderen 2003-2004'* (Cultuurkijker). (pp. 139-166). Antwerpen: De Boeck.
- Scheerder, J., Pauwels, G. & Vanreusel, B. (2003). Vlaanderen sportief gepeild: wie participeert niet? Ontwikkelingen in en determinanten van (club)sportinactiviteit. In: J. Lemaître (Ed.). *Vlaanderen gepeild!* (pp. 231-268).

- Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap/Administratie Planning & Statistiek. <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/35039>
- Scheerder, J., Pauwels, G. & Vanreusel, B. (2004). Sport en inburgering. Een empirische analyse van de relatie tussen sportbeoefening en sociaal kapitaal. *Tijdschrift voor Sociologie* 25(4): 417-450.
- Scheerder, J., Philippaerts, R., Duquet, W., Van Langendonck, L. & Lefevre, J. (2006). Sportparticipatie in Vlaanderen. Sociaal ge(s)laagd? In: G. Steens (Ed.). *Moet er nog sport zijn? Sport, beweging en gezondheid in Vlaanderen 2002-2006– Volume 1*. (pp. 35-54). Antwerpen: F&G Partners.
- Scheerder, J., Taks, M., Vanreusel, B. & Renson, R. (2002). *30 jaar breedtesport in Vlaanderen: participatie en beleid. Trends 1969-1999* (Sport & Maatschappij 1). Gent: Publicatiefonds voor Lichamelijke Opvoeding.
- Scheerder, J. & Thibaut, E. (2021a). *Het Vlaamse Raketmodel van de Sportdeelname (VRS). In meerdere trappen naar meer mensen (sportief) in beweging?* (Beleid & Management in Sport Infographics 105). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/bms-studies/studies/bms-infographic-sportparticipatie-20211213.pdf>
- Scheerder, J. & Thibaut, E. (2021b). *Studie over de Bewegingsactiviteiten in Vlaanderen (SBV) 1969-2019. De sociale gelaagdheid van sportbeoefening* (Beleid & Management in Sport Studies 101). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/bms-studies/studies/bms101-finaal.pdf>
- Scheerder, J. & Thibaut, E. (2021c). *Studie over de Bewegingsactiviteiten in Vlaanderen (SBV) 1969-2019. Een halve eeuw sportparticipatie in cijfers* (Beleid & Management in Sport Studies 100). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/bms-studies/studies/bms100-finaal.pdf>
- Scheerder, J. & Thibaut, E. (2021d). *Studie over de Bewegingsactiviteiten in Vlaanderen (SBV) 1969-2019. Onderzoeksopzet & -methodologie* (Beleid & Management in Sport Studies 104). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/bms-studies/studies/bms104-finaal.pdf>
- Scheerder, J., & Thibaut, E. (2023). *De SBV-sporttakkenlijst. Een methode om sporttakken in surveys te coderen* (Beleid & Management in Sport Studies 107). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/bms-studies/studies/bms107.pdf>
- Scheerder, J., Thibaut, E., Pauwels, G., Vandermeerschen, H. & Vos, S. (2011b). *Sport in clubverband (Deel 1). Analyse van de clubgeorganiseerde sport in Vlaanderen* (Beleid & Management in Sport Studies 8). Leuven: KU Leuven/Afdeling Sociale Kinesiologie & Sportmanagement. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/bms-studies/studies/bms008.pdf>
- Scheerder, J., Thibaut, E., Pauwels, G., Vandermeerschen, H., Winand, M. & Vos, S. (2012). *Sport in clubverband (Deel 2). Uitdagingen voor de clubgeorganiseerde sport* (Beleid & Management in Sport Studies 9). Leuven: KU Leuven/Onderzoekscentrum voor Sportbeleid & Sportmanagement. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/bms-studies/studies/bms009.pdf>
- Scheerder, J., Thibaut, E. & Vos, S. (2019a). *Vlaamse Sportparticipatie Index (VSI)* (Beleid & Management in Sport Infographics 48). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/bms-infographics/infographic-bms48.pdf>
- Scheerder, J., Thibaut, E. & Vos, S. (2019b). *Vlaamse Sportparticipatie Index (VSI). Berekening en toepassing op de Vlaamse bevolking en specifieke doelgroepen* (Beleid & Management in Sport Studies 48). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/bms-studies/studies/bms48-2.pdf>
- Scheerder, J., Vandermeerschen, H., Borgers, J., Thibaut, E. & Vos, S. (2013). *Vlaanderen sport! Vier decennia sportbeleid en sportparticipatie* (Sociaalwetenschappelijk onderzoek naar Bewegen & Sport 5). Gent: Academia Press.
- Scheerder, J., Vandermeerschen, H., Van Tuyckom, C., Hoekman, R., Breedveld, K. & Vos, S. (2011). *Understanding the game: sport participation in Europe. Facts, reflections and recommendations* (Sport Policy & Management Studies 10). Leuven: University of Leuven/Research Unit of Social Kinesiology & Sport Management. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/spm-studies/bms10-spm.pdf>

- Scheerder, J., Vanlandewyck, Y., Van Biesen, D., Cans, E., Lenaerts, L., Meganck, A.-S. & Cornelissen, J. (2018). *Onderzoek naar de actieve sportdeelname van personen met een beperking in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Een nulmeting* (Beleid & Management in Sport Studies 47). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/bms-studies/studies/bms047.pdf>
- Scheerder, J. & Vanreusel, B. (2011). Een leven lang sporten? Longitudinaal onderzoek naar sport(in)activiteit. In: A. Elling & F. Kemper (Eds.). *'Het kost veel tijd en je wordt er moe van'. Verklaringen voor sportdeelname en inzichten in de leefwereld van niet-sporters.* (pp 41-55). Nieuwegein: Arko Sports Media.
- Scheerder, J., Vanreusel, B. & Pauwels, G. (2007). Breedtesport in Vlaanderen gepeild. Trends en profielen 1999-2006. In: J. Pickery (Ed.). *Vlaanderen gepeild!* (SVR-Studie 2007/2). (pp. 225-261). Brussel: Vlaamse overheid/Studiedienst van de Vlaamse Regering. <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/35027>
- Scheerder, J., Vos, S., Pabian, S., De Martelaer, K., Lefevre, J. & Philippaerts, R. (2011c). Actieve vrijetijdssport in Vlaanderen. Trends, profielen en settings. In: J. Lievens & H. Waege (Eds.). *Participatie in Vlaanderen 2. Eerste analyses van de Participatiesurvey 2009.* (pp. 43-82). Leuven: Acco Academic.
- Schraepen, B., Maelstaf, H. & Dehertogh, B. (2016). *Vrije tijd van jongeren in residentiële voorzieningen: persoonlijke ruimte of hulpverleningsruimte? Een onderzoek naar de vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren in de residentiële hulpverlening en de rol die het jeugdwerk daarin speelt.* Brussel: Vlaamse overheid/Departement Cultuur, Jeugd, Sport & Media. <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/20586>
- Smits, W., Lievens, J. & Scheerder, J. (2011). Wat staat er op de vrijetijdsagenda? Een typologie van hoe sociale, culturele en sportieve participatie met elkaar samen gaan. In: J. Lievens & H. Waege (Eds.). *Participatie in Vlaanderen 2. Eerste analyses van de Participatiesurvey 2009* (Participatie in Vlaanderen 2). (pp. 467-483). Leuven: Acco Academic.
- Smits, W., Lievens, J. & Scheerder, J. (2015). De vrijetijdsagenda van 2014. Het combineren van activiteiten uit diverse domeinen. In: J. Lievens, J. Siongers & H. Waege (Eds.). *Participatie in Vlaanderen 2. Eerste analyses van de Participatiesurvey 2014.* (pp. 454-473). Leuven: Acco.
- Steeleand, P., Scheerder, J., Vanden Broucke, L., Claes, E., Hoekman, R. & van der Poel, H. (2017). *Naar een globaal sportinfrastructuurplan in Vlaanderen. Onderzoek naar behoeften inzake sportinfrastructuur, ontwikkelen van een strategische visie en aanreiken van beleidsaanbevelingen* (Beleid & Management in Sport Studies 31). Leuven/Brugge: KU Leuven–Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid/wes research & strategy. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/bms-studies/studies/bms031.pdf>
- Steens, G., Philippaerts, R., Duquet, W. & Lefevre, J. (2006). Sportparticipatie in Vlaanderen. In: G. Steens (Ed.). *Moet er nog sport zijn? Sport, beweging en gezondheid in Vlaanderen 2002-2006– Volume 1.* (pp. 25-33). Antwerpen: F&G Partners.
- Thibaut, E., Scheerder, J., Pauwels, G. & Verschueren, B. (2019). *Vlaanderen sport(in)actief? Een analyse op basis van surveymateriaal en ledenaantallen van sportfederaties* (Beleid & Management in Sport Studies 49). Leuven: KU Leuven/Onderzoeksgroep Sport- & Bewegingsbeleid. <https://gbiomed.kuleuven.be/english/research/50000737/research/policy-in-sports-physical-activity-research-group/bms-studies/studies/bms049.pdf>
- Thibaut, E., Vos, S. & Scheerder, J. (2019). The purchase price of runners' sports apparel. Combining observational and survey data at running events. *International Journal of Sport Finance* 14(3): 158-172.
- Tourne, J. & Bradt, L. (2019). Georganiseerde en ongeorganiseerde vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren. In: L. Bradt, S. Pleysier, J. Put, J. Siongers & B. Spruyt (Eds.). *Jongeren in cijfers en letters 4. Bevindingen uit de JOP-monitor 4, de JOP-kindmonitor en de JOP-schoolmonitor 2.* (pp. 205-228). Leuven: Acco.
- van Bottenburg, M., Rijnen, B. & van Sterkenburg, J. (2005). *Sports participation in the European Union. Trends and differences.* 's-Hertogenbosch: W.J.H Mulier Institute.
- Van der Eecken, A., Kemper, R., Derluyn, I. & Bradt, L. (2015). De vrijetijdsbesteding van jongeren met en zonder migratieachtergrond en de rol van de woonomgeving. In: D. Cops, S. Pleysier, J. Purts & A. De Boeck (Eds.). *Divers jong. Over diversiteit bij en tussen jongeren in Vlaanderen.* (pp. 268-286). Leuven: Acco.
- Van Hecke, E., De Maesschalck, F., Gils, B. & Verbestel, V., m.m.v. Scheerder, J., Vanreusel, B. & Vangrunderbeek, H. (2008). *Behoeften aan sportinfrastructuur in Vlaanderen. Een ruimtelijke analyse.* Leuven: Steunpunt Cultuur, Jeugd & Sport.
- Van Tuyckom, C., Vos, S. & Scheerder, J. (2011). *Metten en weten over zweten. Methoden van sociaalwetenschappelijk sportonderzoek* (Management & Bestuur in Sport 3). Gent: Academia Press.
- Vandermeersch, H. (2016). *Being poor, being benched? Sports participation and opportunities for people in poverty: in search of an inclusive policy* (Leuven: KU Leuven; doctoral thesis).

- Vandermeersch, H., Van Regenmortel, T. & Scheerder, J. (2017). 'There are alternatives, but your social life is curtailed'. Poverty and sports participation from an insider perspective. *Social Indicators Research* 133(1): 119-138.
- Vandermeersch, H., Vos, S. & Scheerder, J. (2015). Who's joining the club? Participation of socially vulnerable children and adolescents in club-organised sports. *Sport, Education & Society* 20(8): 941-958.
- Verdonck, J. (2019). *Drop-out van kinderen en jongeren in buurtsportpraktijken. Een multiple casestudie in Vlaanderen* (Gent: UGent; masterproef voorgelegd tot het behalen van de graad van Master in de Orthopedagogiek). https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/790/950/RUG01-002790950_2019_0001_AC.pdf
- Vlaamse overheid (2022). *Decreet tot wijziging van het decreet van 10 juni 2016 houdende erkenning en subsidiëring van de georganiseerde sportsector*. Brussel: Vlaams Parlement. https://etaamb.openjustice.be/nl/decreet-van-20-mei-2022_n2022032476.html
- Weyts, B. (2019). *Beleidsdomein Sport 2019-2024. Beleidsnota*. Brussel: Vlaams Parlement. www.vlaanderen.be/publicaties/beleidsnota-2019-2024-sport
- Weyts, B. (2022). *Beleids- en begrotingstoelichting sport. Begroting 2023*. Brussel: Vlaams Parlement. https://fin.vlaanderen.be/wp-content/uploads/2022/11/2023_BO_Beleids-en-begrotingstoelichting_Sport.pdf